

ВАНЯ КОЛЕВА ДА ПИШЕШ ЗА ДЕЦА – ИЗКУСТВО И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВО

Мнозина от авторите в Сдружението на писателите – Варна, освен за възрастни, пишат и за деца. Създават стихотворения, но и белетристика, авторски или преводни приказки, сборници с образователна цел, насочени към невръстните читатели. В мерена реч – дори в строгата форма на сонета (така обикновено пише Димитър Ефремов), с ритмизирана или неритмизирана проза, писателите съдействат за въвеждане на подрастващите в магичния и необятен свят на Словото, за запознанството им с изкуството и за цялостното им естетическо възпитание. Любопитно, оригинално и въздействащо, авторите превръщат близкото, реалното, познатото в чудновато и необикновено и с обич повеждат децата към световите на фантазията и въображението. Неусетно ги приучават как да разпознават красивото, доброто и ценното. Посредством игрови похвати, в динамиката на диалога и спора, им показват пример за подражание, задават нравствено-етични критерии, внушават възприетите норми за поведение. Въвеждат в нелеки психологически въпроси и неразбираеми за децата социално-икономически проблеми. Непринудено и естествено текстовете и изобщо детската книга съдействат за изграждане на мироглед у малките, а с оглед израстването им – и за формирането им като личности.

По своеобразен начин текстовете за деца се родят с игрите в българската традиция, които, освен развлекателен, имат познавателно-различителен и възпитателен характер: приучават на труд; спомагат за овладяване на необходимите умения; внушават уважение и почит към по-възрастните; формират естетически усет.

Известно е, до детското съзнание най-рано достига ритмизираното слово. Понеже първоначално децата са само

На с. 2.

ДОНО ЦВЕТКОВ

МОЯТ ТВОРЧЕСКИ ТАНДЕМ С РАЙНА ПЕНЕВА

Моята първа среща с Райна Пенева се осъществи благодарение на литературния критик Панко Анчев. В търсене на подходящ автор на стихове за деца, се обърнах към него за съвет. Разбрах, че нейни детски книги са получавали награди. Прочетох няколко нейни стихотворения. Така се роди песента ми „Роклята на мама“, първата от поредица песни, които после влязоха в учебници и помагала, предназначени за детските градини и началните училища. След това започна един активен съвместен

Доно Цветков е знакова за Варна личност. Реализирал е многобройни обществени и музикални проекти. Попизпълнител в миналото, днес е автор на песни и албуми, продуцент, автор и водещ на любимо предаване за българска поп&рок музика в БНР, създател на студио ДА, на международния фестивал „Откритие“, на „Европейския фестивал за детска песен“, „Златни

искри“, член на международни журюта по света, сред учредителите е и член на Изпълнителния борд на WFA (WORLD ASSOCIATION OF FESTIVAL & ARTS) – Световната асоциация на фестивалите и артистите. Името му е вписано в английското издание The International Directory of Distinguished Leadership на Американския биографичен институт.

творчески процес.

Райна ми даваше свои текстове, напечатани на пишещата машина, тъй като не ползваше компютър, а аз преценявах кои от тях биха ми дали творчески импулс. В процеса на общата ни работа доуточнявахме някои промени (напр. изрази, думи, които по-трудно биха могли да се изпепят) или дописваше стихове, необходими за песните. Не всички текстове стават за изпълнение, но при нея 90% още в първоначалния си вид бяха подходящи за песни.

На с. 9.

БОРИСЛАВ АРНАУДОВ И НЕГОВАТА ДЕКАЛОГИЯ

„Дядо капитан и малкото моряче“

Поредицата „Дядо капитан и малкото моряче“ (2024) включва десет книжки за деца от пет- до десетгодишна възраст, посветени на морето. Това са: 1. „Синята планета Земя“; 2. „Разговор за моретата и океаните“; 3. „Защо Черно море е синьо?“; 4. „Откъде духа вятърът?“; 5. „Как се появяват вълните?“; 6. „Как вятърът движи яхтите?“; 7. „Защо днес корабите са железни?“; 8. „Обитатели на моретата и океаните“; 9. „Да пазим морето чисто“; 10. „Как се става моряк?“.

Чрез въпроси и отговори се дават основни познания на децата за моретата и океаните, вятъра и вълнението, ветроходството и корабите. В отделни книжки децата се за-

познават накратко с морските обитатели, опазването на чистотата на моретата, както и какво трябва да знае и може един млад моряк.

Книжките са богато илюстрирани с цветни картинки, които разкриват много от тайните на моретата, океаните и живота в тях. Дадени са факти, които навярно ще бъдат интересни и за майките, бащите, бабите и дядовците.

На с. 15.

ВАНЯ ПЕНЧЕВА

ВАРНА – ДОМАКИН НА 66-ИЯ КОНГРЕС НА UMEM

Хипократ: „Където има любов към човека, има и любов към изкуството“

Мъдрата мисъл на Хипократ утвърждава идеята за хуманизма като основна духовна характеристика на лекари и писатели. Във времето те доказват истината, че думите са лекарство за страдащите тялом и духом. Освен рецепти и епикризи, много лекари създават художествени творби и съчетават медицината с литературата, се стремят да се докоснат до човешките болки и съдби.

UMEM (Union Mondiale des Écrivains Médecins) – Международният съюз на писателите лекари към ЮНЕСКО, е основан от френския поет д-р Пол Ноел през 1955 г., а първият конгрес е в Сан Ремо, Италия, през 1956 г. Първоначално името на организацията е Fédération Internationale

des Sociétés des Medecins Écrivains (FISEM), а едва от 1973 г., по повод конгрес във Варшава от същата година, функционира като UMEM.

Съюзът на писателите лекари в България носи името на Димитър Димов, който е бил член на UMEM. От 2014 г. на сам председател на Съюза на писателите лекари в България „Димитър Димов“ е проф. д-р Златимир Коларов, който от 2023 г. е и генерален секретар на UMEM.

Сред писателите лекари от Варна членове на българския Съюз са: доц. д-р Добрин Паскалев, доц. д-р Георги Чалдъков, доц. д-р Димитър Калев, д-р Веска Дучева, д-р Христина Божинова-Димитрова, д-р Мария Василева, д-р Ивелина Георгиева, Людмил Станев и др.

На с. 2.

Виктор Попов – 12 години
Школа по изобразително изкуство – Радко Мурзов

Две талантливи дами от Сдружението на писателите – Варна, отпразнуваха своята 90-годишнина: Павлина Циганчева (с. 3) и Руска Даскалова (с. 4–5). Поздравяваме ги сърдечно и им желаем здраве и добри дни! Да имат своите поводи за радост и да продължават да ни изненадват с творческите си откровения.

ВАРНА – ДОМАКИН НА 66-ИЯ КОНГРЕС НА UMEM

Хипократ: „Където има любов към човека, има и любов към изкуството“

От с. 1.

Д-р Мария Василева и д-р Христина Божинова-Димитрова, д.м., участваха в 64-тия и 65-ия световен конгрес на UMEM, проведени съответно във Версай, Франция, през 2022 г., и Крема, Италия, през 2023 г. Благодарение на съдействието на проф. Златимир Коларов, град Варна ще бъде домакин на 66-ия конгрес на UMEM, който ще се проведе от 11 до 15 септември 2024 г.

През 2000 г. са създадени Националното сдружение на общо-практикуващите лекари в България (НСОПЛБ) и Сдружението на семейните лекари във Варна. Това са съсловни организации, които подпомагат лекарите творци включително и в творческите им начинания. През 2015 и 2023 г. НСОПЛБ издаде сборници с произведения на български лекари под наслов „Вдъхновение“.

Вдъхновени от участието си във Франция, д-р Мария Василева и д-р Христина Божинова-Димитрова започнаха да организират литературни вечери с участие на общопрактикуващи лекари, но и от други специалности. Творческите им срещи се превърнаха в триумф на изкуствата, като се включиха и лекари – художници и фотографи. Срещите вдъхновиха медици (ОПЛ) от страната, които също започнаха да организират твор-

чески вечери. Внушително беше литературното четене за Деня на народните будители – 2023 г., организирано от сем. д-р Чолакови от Шумен, в старата столица Плиска.

„Запалихме културна искра. Създадохме „верижна реакция“, удовлетворено отбелязват лекарите.

ХРОНИКА

Продължава от бр. 2.

СЪБИТИЯ

На 23 април 2024 г., в Световния ден на книгата и авторското право, Борислав Арнаудов гостува със своята поредица „Дядо Капитан и малкото моряче“ (2024), на любознателните деца от ДГ 31 – „Крилатко“, гр. Варна.

На 26 април 2024 г. бе финализиран поетичният конкурс в памет на Иван Овчаров – „И нищо повече от любов“, организиран от Средното училище за хуманитарни науки и изкуства „Константин Преславски“ – Варна.

На 30 април 2024 г. в галерия „Арт Маркони“ (ул. „Охрид“ 22) и с домакинството на Ваня Маркова, Юлиан Атанасов представи новата си книга с поезия – „Звезден пасианс“ (Варна: Изд. „Морски свят“, 2024), илюстрирана с картини на Светлин Ненов.

На 8 май 2024 г. в Арт салона на Радио Варна (бул. „Приморски“ 22) бе открита новата тематична изложба живопис на Радко Мурзов – „Кристализация II“, която бе достъпна за разглеждане до 7 юни 2024 г. Изложбата представи Ваня Колева. Одухотворената атмосфера бе уплътнена с прекрас-

ните музикални изпълнения на Алекс Капитанов – възпитаник на г-жа Боряна Шопова от школата „Пиано“ към Центъра за подкрепа за личностно развитие на Общинския детски комплекс – Варна. Актьорът Пламен Георгиев беше вдъхновеният водещ.

На 10 май 2024 г., от 18:30 часа, в Арт салона на Радио Варна (бул. „Приморски“ 22) бе представена най-новата книга с поезия на Людмила Богослова – „Перламутрови облаци“ (Варна, 2024). Бяха напомнени и изговорени основни проблеми в цялостното поетично творчество на авторката. Стиховете звучаха с гласовете на актьорите Полина Бандутова и Свилен Стоянов, както и на ученички от Първа езикова гимназия. Възпитаници на учебното заведение се включиха и в песенно-музикалната оркестрация на вечерта: Дарена Ганева, Симона Вълчева, Боян Гонов – с изпълнения на пиано, Александър Цветанов – с цигулка. Впечатляващи бяха аудио-визуалните ефекти, дело на Красимир Янев и възпитаника на Първа езикова гимназия – Людмил Ангелушев. Поздравителен адрес от СБП – София, и лично от неговия председател – Боян Ангелов, прочете Станислав Пенев.

На с. 3

ДА ПИШЕШ ЗА ДЕЦА – ИЗКУСТВО И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВО

От с. 1
слушатели (четат им най-близките около тях), добре е словото да бъде съпроводено със съответна интонация, по възможност – с мелодика и звукоподражателни елементи. С други думи, на поезията, поднесена по подходящ начин, е съдено да пробуди усета на най-малките за естетическа наслада, да ги убеди в изпълнението на определени задачи, и обратно – да ги откаже от нежелателни реакции. Не на последно място – да провокира първите им опити за продуциране на текстове.

Приказките, белетристиката, поради по-големия обем и спецификата на текста, с логическите взаимовръзки в него, се възприемат малко по-късно, от около три години нататък. А в процеса на израстване се търсят все по-усложнени текстове, със заплетена фабула и сюжети със сериозна проблематика.

В някои от работите си авторите от варненското Сдружение на писателите се опитват да провидят в бъдещето, да разгадаят какви ще станат децата и какво ще ги вълнува, когато пораснат. Добри или лоши хора ще срещат по пътя си. Как ще се справят с възможни предателства. Ще имат ли сили и опитност да преодоляват препятствия, да превъзмогват застигнали ги беди. Животът, казват авторите, е несигурно място и изправя човека пред различни изпитания. Всеки греша, подхлъзва се, залита и пада понякога, но е важно да се изправи отново, да стане и продължи – колкото и трудно да изглежда това. Човек греша

– трупа нови грехове връз предшните, но смисълът е в опита му да се поучи, поправи, да преодолее слабостите си. Добре е децата да знаят и помнят – всеки проблем се решава по-лесно, ако човекът опази вярата и надеждата в себе си; ако съхрани обичта и подкрепата на близките си; ако усеща приятелско рамо.

Писателите разкриват баязънта си за здравето на децата, желанието да създадат нов и красив свят за тях. Изразяват опита да се направи всичко възможно, само детето да не бъде тъжно. Какво ли не обещава?! Какво не биха дали от себе си? Какво не биха направили? Неизброимостта и необозримостта на онова, което биха поели на плещите си, се съизмерва само с любовта към рожбите. Но... времето отлита неусетно. Децата тръгват на училище. Овладеват знания и опитност. Растат.

Идва периодът за мечти и тайни – и сродни души, с които да се сподели. Поизраснали вече, рожбите тръгват по свой път. Остават след тях родителите – прегърнали тъгата и вечно-то очакване.

В творчеството за деца – и за най-малките, и за по-големите, основен принцип е с тях да се говори честно, откровенно и искрено, разбираемо. Без притворство и хитруване.

Така се и пише – сериозно, с чувство за отговорност, но духовито и остроумно. Към жизненоважни проблеми, сложни обществено-социални въпроси и значими нравствено-етични теми се подхожда мъдро, но и откъм игровата, образно-дина-

мична страна, като се търси занимателното, смешното. Разчита се на преки или косвени паралели и асоциации, на уподобяване, олицетворение или персонализация, за да се въздейства на детската психика, да се провокира усмивка – сърдечна и чиста, неподправена, като детското сърце. Затова авторите често изразяват вложената идея и теза посредством прояви на животните, растенията или на неживи предмети – очовечени, одушевени, мислещи и говорещи, радостни или тъжни, боледуващи, спореши. Въведени дори в съдебен процес, с прочетена над тях присъда.

По пътя на емоционалното въздействие, посредством съпреживяване и в някакъв смисъл – съучастие, съчувстване с героите от текста, децата да съумеят да открият търсените отговори, да намерят най-добрите решения, да постигнат заложената от автора истина или поука.

В книгата „Да пишеш за деца... Срещи с автори, срещи с книги“ (София: „Народна младеж“, 1980) Николай Янков пише, че авторът трябва да наблюдава и възприема света „с очите на дете“ (с. 65). Само тогава написаното от него ще бъде „едновременно и забава, и поука, и знание, и наслада“ (с. 281), а детето, докато чете, ще се превърне в „човек, гражданин и родолюбец“ (с. 54).

С този принцип се съобразяват авторите от Сдружението на писателите – Варна. Затова брой 3 на вестник КИЛ („Култура, Изкуство, Литература“) е посветен на тях.

ВАНЯ КОЛЕВА

СЪВМЕСТЕН ПРОЕКТ НА ВЕСТНИК КИЛ И ВАРНЕНСКО УЧИЛИЩЕ

В навечерието на Деня на светите братя Кирил и Методий, на българската азбука, просвета и култура и на славянската книжовност – 24 май, бе финализиран пилотният вариант към инициативата на Сдружението на писателите – Варна, за „Изнесен вестник КИЛ“.

Основание за възникване на проекта е специализираната страница на вестника – „Младежка лира“, която за първи път бе въведена в бр. 4, ноември 2021 г., и която трайно отстоява пространство за публикация на поетични и белетристични творби на автори до 30-годишна възраст. Досега са отпечатвани текстове на курсанти от ВВМУ, студенти от варненски вузове, на средношколци от различни гимназии. Във времето стана ясно, че младите хора се изкушават да споделят мислите си и въпреки многообразието от системи за социална комуникация, се радват да видят работите си във

вестника. Утвърденият вече опит породил идеята за новия проект, със снизяване на възрастовата граница.

Целта е, чрез съдействието и с мотивация от страна на Сдружението на писателите и на вестник КИЛ, да се стимулират към творчество учениците от различни начални и средни училища в града. Идеята е по зададена предварително тема, подрастващите да бъдат провокирани и стимулирани в опита им да създават свои авторски текстове. Да бъдат привлечени към идеята да пишат. Не като задължителна домашна работа, а под формата на конкурс, водени от тръпката и желанието за лична изява, която ще бъде манифестирана, първо, в учебното заведение, а после – с публикация на страниците на вестника.

Първият, експериментален, модел за „Изнесен вестник КИЛ“ бе проведен в Основно училище

„Петко Рачев Славейков“ – Варна. Благодарение на съдействието и с прякото участие на г-жа Цветослава Добринова (учител по български език) и г-жа Велина Костадинова (учител в начален етап), и с подкрепата на директора – г-жа Тая Петрова, в училището бе организиран и проведен Ученически литературен конкурс „За буквите и словото – 2024“.

В конкурса със свои работи се включиха 42-ма възпитаници, обучаващи се от първи до седми клас. Текстове бяха внимателно оценени и най-добрите бяха изложени на красиво оформени многоцветни табла, разположени във файлето на училището. Така те станаха достойни на всички – ученици, учители, родители или гости на училището. Избрани текстове се публикуват в настоящия бр. 3 (412) на вестник КИЛ за 2024 г.

Виж с. 6–7.

ЛИТЕРАТУРНА АНКЕТА НА КИЛ

1. Къде премина детството Ви? С кои автори и книги пораснахте? Кое е първото стихотворение, което научихте наизуст?

Родена съм в Свиленград – там премина детството ми. Израснах с книгите на Ран Босилек – с неговия „Патиланчо“ (1926); с преразказаните от писателя приказки и др. Сред стихотворенията, които най-рано научих наизуст, е „Я кажи ми, облаче ле бяло, / от где идеш, де си ми летяло?...“ – текст на Ран Босилек, превърнал се в обичана и днес песен, особено при емиграцията в последните години. А първото стихотворение, което научих, беше от Иван Вазов: „Аз съм българче и силна / майка мене е родила; / с хубости, блага обилна, / мойта родина е мила.“ И нататък: „Аз съм българче. Обичам / наште планини зелени, българин да се наричам – / първа радост е за мене...“

2. Книги с каква тематика и стил на писане предпочитате да четете? Имате ли любими автори, към които се връщате винаги?

Любими автори са ми Иван Вазов, Христо Ботев, а от класиците – Шекспир, Гьоте, Пушкин, и техните либрета на опери, които научавах да пея в операта.

3. Какво събужда интереса Ви да прочетете и как избирате книги от съвременни автори? По издателската реклама, по препоръка на приятели, по книжни ревюта в интернет или по друг начин?

Избирам автори, на които ми допада стилът на писането – изказът.

4. Кога за първи път посегнахте към писането и в какъв жанр? По принцип как избирате жанра, в който се чувствате най-уютно – поезия, проза, сатира или друго?

Посегнах към писането на стихове, когато бях на около 12 години. Най-уютно се чувствам и пиша поезия, проза, сатира. И тук ще добавя – при представянето на нова книга ви-

ПАВЛИНА ЦИГАНЧЕВА: „ПИСАТЕЛЯТ ТРЯБВА ДА ИМА ОЧИ ЗА ЖИВОТА“

Павлина Сотирова Циганчева е родена на 13 юли 1934 г. в Свиленград. Дългогодишна артист-хористка е на Варненската опера. В продължение на повече

от две десетилетия едновременно с песнето пише разкази, стихове, фейлетони и романи.

От 1986 г. публикува свои творби в алманаха „Простори“, във вестниците: КИЛ („Култура, Изкуство, Литература“), „Стършел“, „Черноморски преглед“, „Народно дело“, „Полет“ и др. Разказите ѝ многократно са четени по Радио Варна. Има грамоти за активна духовна и творческа дейност и участие в литературния и културния живот през периода 1990 – 2019 г., както и отличие от Националния литературен конкурс „Атанас Липчев“ (2015 г.) за значимо творческо присъствие.

Автор е на множество книги. *Сборници с разкази:* „Нудесна си!“ (1993); „Интимно“ (2002);

„Неволен свидетел“ (2005); „На среща с любовта“ (2018); „Непредвидими ситуации“ (2021); „Омъжи се за мен“ (2022). *Романи:* „Чужденецът“ (2001); „Примамливи светлини“ (2003); „Тайната на парите“ (2004); „Неволен свидетел“ (2005); „Опасни връзки“ (2006); „Морска сирена“ (2009); „На гурбет“ (2012); „С диханието на земята“ (2015). *Поезия:* „Завръщане. Поетични вълнения“ (стихотворения за родния град – 2019); „Поетични вдъхновения“ (2020). Книга с *фейлетони, анекдоти и афоризми* – „Зъбобол“ (2008). Автор е и на книгата „*Стефан Циганчев. Биографичен очерк*“ (2014) – за творческия път на оперния певец, със съдействието на Община Варна.

наги ми задават въпроса: „Как пишете? Как сте научили писателския занаят?“ И аз им отговарям – все едно да ме питат как съм се научила да ходя и говоря. Бих могла да кажа, че съм се научила да пиша, защото живея интензивно, чета много и пиша усилено. Писането е вътък от спомени, преживявания, мечти, прочетени книги, наблюдения, въображение, труд и упоритост. Писателят трябва да има очи за живота, да може да употреби най-точните думи, за да ги предаде върху белия лист.

5. Има ли някой със специално място в процеса на творческото Ви израстване? Някой, когото определяте като свой Учител (с главно У) и признателността към когото е безусловна във времето?

Специална благодарност към чичо ми – поет, работещ в нотариата на родния ми град.

6. Какво изпитахте, като видяхте отпечатана първата си книга?

Радост и желание да се науча добре да пиша.

7. С дистанция на времето – какво най-общо Ви провокира да пишете? Какви теми и въпроси Ви вълнуват най-често? Какви принципи отстоява-

те?
Аз пиша за своите лични преживявания, свързани с моето време, което отразява силни политически вълнения в тежки социални условия: инфлация, епидемии, войни – наблизко и далеч.

8. През кои часове от денонощието сядате пред белия лист? Умеете ли да се абстрахирате от средата, която Ви заобикаля, и можете ли да пишете по всяко време, или се усамотявате далеч от всички и навътре в себе си?

Пиша обикновено сутрин, от 10 до 13 часа, когато съм сама и няма шум, и вечер.

9. Смятате ли, че варненските литературни творци са популяризиран достатъчно? Какво трябва да се промени според Вас? Какво бихте препоръчали? (Например субсидиране на местните издателства за мотивирането им да издават и популяризират варненски автори? Представянето на повече варненци на Алея на книгата? Превеждането им на чужди езици? Или друго?)

Не, варненските творци не са популяризиран достатъчно. Бих препоръчала нещата от посочените в скобите, но може би в друг ред: 1) Представяне на варненци в Алеята на книга-

та. 2) Превеждането на варненски автори на чужди езици. 3) Субсидиране на местните издателства. 4) Да се помага на авторите за издаване на книгите им.

МИСЛИ ЗА ИЗКУСТВОТО НА ПИСАНЕ

Изкуството на твореца е трайно, когато отразява съвременната действителност, онова, което е интересно и значимо.

Аз писах за своите лични преживявания, свързани с моето време, което отразяваше силни политически вълнения в тежки социални и обществени условия: инфлация, епидемии, войни – наблизко и далеч.

Писането е като болест за писателя, с която се е родил, и тази болест той я носи цял живот. За това са нужни не само обич и вяност, а душевна устойчивост, упоритост, труд и време. За писането е необходимо човек да е живял сред много интересни хора и събития. И с повече талант да претвори в разкази, романи, стихотворения, фейлетони – всичко, което го е впечатлило не само у нас, а и по света, който обиколих като артист – като хористка във Варненската и с

Пловдивската опера.

Сега гледам своите книги – цял куп. Почиват и премигват на светлината на нощната лампа, чакат да изстискам още нещо, невидяло бял лист, неразказано, несполделено.

Благодаря ви, мои книги, за довернето в мене, в перото ми и това, че бяхте най-верните приятели, изпитани в нелеката битка за себеизява в голямата конкуренция, наречена Живот!

13 юли 2024 г., Варна

ПИСАНИЕТО НА ПРОЗА

1. За да пишеш проза, трябва жизнен опит и сам да си се изградил като личност.

2. Писането се усъвършенства с всяка нова работа. Написаното трябва да има художествена и естетическа убедителност.

3. Нужна ми е понякога една-едничка думичка, която да раздвижи въображението ми, неща да ме трогне и предизвика към съзерцаване.

4. Сядам да пиша, когато сюжетът е вече напълно узрял в главата ми. Всичко, което пиша, трябва да има ритъм, както и в музиката.

5. За да имам настроение в писането, ми помага изработеният навик, стереотипът. Вдъхновението и физиологическият максимум да се живеееш в една тема, за да я възпроизведеш.

6. Всеки автор отразява в своето творчество в една или друга степен себе си, своите възгледи, чувства и проблеми. Аз лично описвам времето, в което живея. Прави му социален анализ.

7. Обичам да се изразявам кратко. Бегач съм на къси разстояния. Обемът не е от значение. Важно е качеството.

Пиша най-често в трето лице и рядко – в първо.

8. Писането е удоволствие и мъка. Мъка е изграждането на сюжета. То е свързано с много разход на енергия. Но както вече казах, то е и голямо удоволствие, защото създаваш един малък свят, какъвто си искаш. Това е удоволствие.

7 януари 2024 г., Варна

НАДЕЖДА

Париж, 13 ноември 2015 г.

Често ме обсебват мисли тревожни, светът се променя, към лошо отива. Дните са тревожни,

нощите – кошмарни, съдбата на новия ден ме вълнува.

Престрелка във тихата нощ се дочува, неочаквана ярост, тероризъм бушува. Тази ненавист, омраза и алчност никде не водят, души се погубват.

Но надежда не губя, хората умъдряват, ще изстрадат деня, разумът побеждава.

Мечтая за новия ден с надежда, изпълнен с любов и мир на земята.

***

На учителката ми по български език и литература – г-жа Ганева, 1948 г.

Годините и мен не ще отминат, ще посребрят и моите коси, ще идват птиците и ще отлитат, ще грее слънце, дъжд ще ме роси.

Ще помня топло лято, тежка зима, в тетрадите – мастилени петна, но винаги в сърцето ми ще има за тебе място, учителко добра.

И винаги, когато се навеждам да пиша върху белите листа, с тъга назад, във детството се връщам и с благодарност пиша ти сега.

Режисьор и водещ на събитието бе Коста Бандутов. Празникът на Людмила Богословова бе замислен и осъществен като чудесен театър на поезията с кауза. Идеята бе да се съберат средства за подкрепа на ученици от Първа езикова гимназия – Варна, с постигнати академични успехи.

На 14 май 2024 г. в Дома на писателя (ул. „Крале Марко“ 11) се проведе четене в чест на 11 май – празника на светите равноапостолни Методий и Кирил, който е и празник на вестник КИЛ („Култура, Изкуство, Литература“), както и за 24 май – Деня на светите братя Кирил и Методий, на българската азбука, просвета и култура и на славянската книжовност.

На 18 май 2024 г., в Нощта на музеите и галериите, в Музея за нова история на Варна (ул. „8 ноември“ № 3) Красимир Йорданов и Борис Жеков представиха акустичен концерт „Песните остават“ (стихове и музика) – в памет на Ваня Костова, Пламен Ставрев и Пейо Пантелеев.

ХРОНИКА

На 30 май 2024 г. в галерия „Арт Маркони“ (Варна, ул. „Охрид“ 22) и с домакинството на Ваня Маркова, новата си книга – „Пътят от трохи. Стихотворения“ (София: Изд. „Мултипринт“, 2024), както и предишната – „Хартиената лодка“, представи Владимир Стоянов.

На 30 май 2024 г. автори от Сдружението на писателите – Варна, участваха в Международния фестивал „Славянска прегръдка“, организиран от Славянска литературна и артистична академия (с конкурс в памет на Христо Ботев), с основател и председател Елка Няголова.

На с. 7

Руска Даскалова е дългогодишен член на Сдружението на писателите – Варна. Била е и член на Управителния съвет на организацията. Сред представителите е в първата виртуална среща между варненското Сдружение на писателите и СБП в САЩ и по света – Чикаго, организирана от журналиста Николай Увалиев и проведена, по информация на Калина Томова, на 23 януари 2011 г. (от 10 ч. сутринта чикагско време; 18 ч. българско време)[1].

Поет, краевед, фолклорист, Руска Даскалова е неуморна, търсеца и непрекъснато през годините проучва миналото. Издирва и събира спомени, житейски истории, народни умотворения. Обобщава и синтезира. Вдъхновяват я добрите отношения между хората, взаимната привързаност, предаността към род и Родина. Прекланя се пред знанието и мъдростта. Цени трудолюбието, съзнанието за позиция и упоритостта в отстояване на определена кауза. Вярва в силата на мечтата и мечтаещия човек, който има волята да осъществи целите си. Запленена е и търси красотата – в природата, в обкръжаващата среда, в езика и дейността на хората. Вглежда се в поуките от миналото и живее с надежди за бъдещето. Бленува „грейнали поляни“ с „триви постлани“, радва се на своя „земен свят, все още жив“, като се опитва да разбере и модерния студен „виртуален свят“, и стъпила на границата им, се съпротивлява с „най-страшната болест във нас – забравата“ [стихотворението „Два свята“ – КИЛ, бр. 1 (385), год. 29, 11 февруари 2019 г., с. 5]. Полага усилия да съхрани паметта за времето зад себе си, за да имат здрава опора децата и внуците ѝ. И така – „вярваща и невярваща“, „грешна“ и „безгрешна, / но мислеща“, тя претегля „доброто / и злото“, без да спира да се бори със себе си [стихотворението „Вярваща и невярваща“ – КИЛ, бр. 1 (385), год. 29, 11 февруари 2019 г., с. 5]. Не спира и проучванията, и творческата си работа.

И се редят книгите ѝ. Поезия за възрастни и за деца. Изследвания за различни места и личности – с добронамерено, коректно представена фактология, с грижа за съхраняване на духовното наследство, с обич към предците и техния дух. С внимание към чистотата и точността на езика, с опит да подчертае богатството и музикалността му.

Книгите ѝ с **краеведско-културологична** насоченост са: „*Ти корена пази... История на село Яребична, община Аксаково*“ (Варна: Издателство „Ометео“, 2008, с. 1–229. ISBN 978-954-92020-1-4. Електронно: <http://authors.ometeo.net/108/978-954-92020-1-4.pdf>). „*Завръщане към корените: Разказ за миналото на с. Голяма Франга – Надежда – Каменар, Община Варна*“ (Варна: Издателство МС, 2015, с. 1–168). „*Духовните синове на бесарабските българи*“ (Варна: ИК „Стено“, 2019.

ВАНЯ КОЛЕВА

РУСКА ДАСКАЛОВА: „КОЛЕНИЧА ПРЕД ТЕБ, СЛОВОТВОРЕНИЕ...“

ISBN 978-619-241-033-9).

Забележително е изследването за „*Емануил Мутафов – един от последните варненски възрожденци*“ (Варна: ИК „Стено“, 2012. ISBN 978-954-449-627-2).

В процес на подготовка е „*Врояка спомени свежени... Документална книга за Христина Стоева*“.

Краеведската дейност на Руска Даскалова е свързана с активна фолклористична и събирателска работа, в резултат от която се появяват сборниците: „*Тракийски напеви. Българска народна поезия*“ (Варна: „Икар“, 1996, с. 1–152. ISBN 954-8359-21-9); „*Разиграло се Черното море... 101 български народни песни за морето*“ (Варна: ИК „Морски свят“, 2000, с. 1–208. ISBN 954-90376-2-2).

Поезията ѝ е представена в книгите: „*Към себе си пътувам*“ (Варна: Изд. „Икар“, 1997, с. 1–48); „*Зряло време*“ (Варна: „Славена“, 2004, с. 1–41. ISBN 954-579-344-9); „*Пътека през скръбта*“ (Варна: ИК „Стено“, 2009, с. 1–39. ISBN 978-954-449-449-0); „*Мой ден, многолик... Избрано*“ (Варна: „Славена“, 2020, ISBN 978-619-190-173-9).

Руска Даскалова се изявява и с **белетристична**: „*А това малко ли е? Повествование трето за непозволената любов*“ (Варна: Изд. „Колор Принт“, 2003, с. 1–140. ISBN 954-760-039-7. В съавторство с: Катя Бакърджиева, Дима Димитрова. Електронно: <http://authors.ometeo.net/101kb/01.pdf>).

Пише **книги за деца**: „*Моето коте. Стихотворения*“ (Варна: Издателска къща „Икар“, 2001, с. 1–20. ISBN 954-8359-32-4); „*Златно слънце греє. Стихотворения за деца*“ (на възраст 5–10 години) (Варна: ИК „Стено“, 2011, ISBN 978-954-449-541-1).

През настоящата 2024 г. авторката празнува своето 90-летие.

*
Руска Тодорова Даскалова е родена на 15 август 1934 г. в с. Яребична, Варненско.

От съвсем малка се изявява като добър рецитатор и на събития в училище, или на общоселски празници и вечеринки неизменно я включват в програмата. Заръчват ѝ да подготви и представи определено стихотворение. Така отрано, редом с разгръщане на артистичните ѝ заложби, у нея се формира усет към ритъма и звучността на родния език, към звукописа и римата; развива се естетическият ѝ вкус. Пред погледа ѝ се разкрива безкрайният и многолик свят на литературата.

През 1965 г. Руска Даскалова завършва българска филология в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Под влияние и с научното ръководство на видната българска фолклористка

и етнограф – проф. Цветана Романска (16.XII.1914 – 4.III.1969), дъщеря на езиковеда и етнограф славист – проф. Стоян Романски, тя разработва и защитава дипломна работа на тема „Духовна култура и фолклор на с. Яребична, Варненско“. Обаянието и професионализмът на проф. Романска са завладяващи и младата тогава дипломантка, която от рано се вглежда с интерес в битата и нравствените устои на хората около себе си, влага в проучването сърце и душа. Интересуват я традициите, обичаите, фолклорът,

битът, но тя е убедена – всичко това е само една страна от нашето минало. Затова, когато години по-късно от кметството на селото ѝ предлагат да напише неговата история, тя започва продължителна и сериозна изследователска работа – „над архивни материали и сведения, автентични разкази и спомени, данни от литературни и исторически източници и др.“ („*Ти корена пази...*“, с. 11).

Появява се книгата „*Ти корена пази... История на село Яребична, община Аксаково*“ (2008). Впечатлява заглавието „*Ти корена пази...*“, ритмизирано в ямб, двусричната стихотворна стъпка с ударение на *втората* сричка (У). От Аристотел се знае, че ямбичният размер е най-пригоден за разговор („*За поетическото изкуство*“), а според Хораций, ямбът е „стъпка игрива“ („*Поетическо изкуство*“, 251). *Коренът* – за когото и да е, са неговите близки. Благодарение на тях човек върви с достойнство и гордост по своя път. Руска Даскалова посвещава книгата „*Ти корена пази...*“ на паметта на родителите си – Добра и Тодор Миневи. На тях дължи съкровената си връзка с традициите и културата на предците, усета към пулсациите и притегателната сила на земята.

Руска Даскалова има едно стихотворение-изповед: „*Дъщеря на земята...*“ [„*Книга за другите сетива, с които възприемаме изкуството. Сборник на Сдружението на писателите – Варна*“, изд. „Он-гъл“, 2020, с. 76–78]. Посветила го е на Панайотка Милева. В него авторката се вглежда „навътре, във себе си“ и тълкува смисъла на земята:

.....
Разбирам – дъщеря съм на земята,
мисъл всмукала от гръдта ѝ
богата.

Нейна съм. Тя е моето наследство.
Пъпната ми връв
и свидното детство
ме очакват тук, преди да засълзи,
жив сокът на благодатните лози.

Прецизна към красотата на езика, тя не скрива: „Търся думите, меня словоредата, / истината проста тук да прогледа...“ Премисляйки словата на предците си, Руска Даскалова проглежда в „премъдрото послание / на Времето“

и есенциално извежда свидното „бащино знание“: „*За изпитания тука си дошла. / Смисли! Ако си умна, стани пчела!*“ Образно и емоционално, то е заричане в трудолюбие, в себеотдаване. Поука е за кротост, търпеливост и когато трябва – за неотстъпчивост. Да помни, че трябва да следва зова на сърцето и ума. Защото: „*Висшата наука на битието / се учи тук по пътя на сърцето.*“

Книгата „*Ти корена пази...*“ е живо доказателство за това. Накратко авторката представя географската характеристика и природните условия, общественото и икономическото развитие на с. Яребична, близките местности и преданията за тях. Обръща внимание на народностния състав на населението, като проследява пътя на българите от Източна Тракия до с. Малка Франга. Спира се на въпроса за историята и името на селото, като посочва: „*Дали това име идва от времето на Аспаруховите българи, или от по-късна епоха, нямаме сведения*“ (с. 34). Руска Даскалова пише: „*През 681 година във Варненския край идват Аспаруховите българи. С построяването на Аспаруховия вал канас ювиги Аспарух е обявил новата Дунавска България с първа столица Варна*“ (с. 31). По-нататък допълва, че името на село Франга е вписано в различни документи още от началото на XV век, като освобождението ни от турско робство го заварва във вида Кючук Франга (Малка Франга), за разлика от Буюк Франга (Голяма Франга – дн. Каменар), а от 1934 г. вече е Яребична (с. 35). Авторката напомня за Варненската битка от 1444 г., водена от Янош Хуниади и Владислав Трети Ягело. Проследява пътя на българите от село Главан, Харманлийско, които през Руско-турската война от 1828 – 1829 г. тръгват за Бесарабия и се заселват на 100 км от Одеса (с. 52–53), за да се върнат обратно в родината – в с. Кючук Франга, около 1860 г. (с. 56–57). Разказът следва историческия ход на времето – до момента на издаване на книгата, когато село Яребична е „оазис на спокойствие и екологична чистота“ (с. 200). То е обновено и благоустроено селище с перспективи за развитие (с. 15).

Обзорът на събитията е свър-

зан с новопридошли в селото, с конкретни хора и спомени за тях. С изследване за живота на отделния човек – от раждането и до гроба му (с. 108–114). Със денките и традиционните детски игри – като Филек (с. 98–99), криеница, бешки, кама, челик, сляпо коте, с общопознати броилки (с. 116–117); с описания на обреди. С народната астрономия, метеорология, медицина (с. 118–122), с вярата и суеверието, с благословиите и клетвите (с. 122–127). Обилно примесен с народни песни – ритуални (коледни, лазарски, сватбени) и исторически, автентични като структура и изказ, оставили знание за човешки тревоги и страдания, за изживяна мъка и прелътнати сълзи, но и за неочаквана радост. Например песента „*Мама на Стоян думаше*“ (с. 72–73), с мотив „*Брат и сестра, разделени при бягство в размирните времена, за да се срещнат и припознаят отново след години*“; песен за Индже войвода (с. 137) и др. Обособен е етюдът „*Народно творчество*“ – за песни, приказки, легенди и предания, пословици, поговорки, гатанки (с. 127–129), а като приложения в края на книгата са включени съновник (с. 130), баене срещу уроки (с. 131), приказки (с. 132–134) и други образци на народното творчество (с. 135–139). Приложени са списък на информаторите (с. 204–205); речник на редки и трудно разбираеми думи, обикновено от турски и гръцки език (с. 206–209); списък на ползваната литература (с. 210–211).

Книгата „*Ти корена пази... История на село Яребична, община Аксаково*“ е облъхната с поезия – чрез стихотворението на Купен Палов „*Дъбът край село*“ (с. 22–23) и творбите на Руска Даскалова – „*Реквиєм за дядо*“ (с. 73) или „*Като птичи следи...*“ (с. 203).

Следваща стъпка в изследването на родовото начало е „*Завръщане към корените: Разказ за миналото на с. Голяма Франга – Надежда – Каменар, Община Варна*“ (2015). Не история, не проучване, а разказ. Авторката – поет и краевед, в „*Ти корена пази...*“ е постигнала алгоритъма, възможно най-подходящата форма за сериозно-документално и заедно с това – емоционално и увлекателно изложение на фактологията. Разнообразието на изворовия материал се надгражда и одухотворява чрез живото човешко присъствие и разказ. В „*Завръщане към корените...*“ център на проучванията е с. Каменар – отново с обяснения за името на селото, за историята, географските му особености, за животинския свят и ветровете – като архивни сведения, научни трактовки, но и като мемоари, откровено човешки спомени. И тук авторката се докосва до образци на фолклора – чрез народни обичаи, песни, родови предания.

В уводните думи Руска Даскалова пише: „*Стара истина е, че нашите родови корени са разков-*

От с. 4
ничето на личността ни, на всички онези „азове“, които живеят в нас, а ние се опитваме да предадем в единство със света. Те са гледещи ни, през който се научаваме да виждаме живота. Тъй като след нас идват децата ни, много е важно какво ще сложим в повече в люлката им. Как добротата, чистосърдечие, любовта ще докоснат невинния детски свят? Така ще следваме завета на нашия мъдър народ: „Трябва да дадем криле на децата си, за да могат да летят, и корени, за да има къде да се върнат.“ За да завърши с преживяното и премислено заключение: „Без слово няма памет, без памет няма история!“ И със стихотворението „Следвай пътя на сърцето!“.

Краеведската дейност на Руска Даскалова е свързана с активна работа на терен и тя събира, записва, съхранява народни умотворения – натрупва богат архив от песни, приказки, образци на паремологията, езикови обрати. Подготвя и издава сборниците „Тракийски напеви. Българска народна поезия“ (1996) и „Разиграло се Черно море... 101 български народни песни за морето“ (2000). И ако „Тракийски напеви“ включва обредни, митически, любовни, семейни и исторически песни, в които е втъкана душата на тракиец, то в „Разиграло се Черно море...“ са подбрани песни за морето. Морето – като изпитание и съдба.

„Били сме балканско племе, казват, все горите и полето сме възпявали. Пък то не е така, и морето ни е в кръвта“ – споделя един от информаторите на изследователката, за да добави: „Ей така, кога ти се отвори душата, сама запява“, а песните той е научил „от мама, от баба“ [ДАСКАЛОВА, Руска; БАКЪРДЖИЕВА, Катя; ДИМИТРОВА, Дима. А това малко ли е? Повествование трето за непозволената любов. Варна: Изд. „Колор Принт“, 2003, с. 5].

Проучванията на Руска Даскалова за движенията и преломните моменти по пътя на предците продължават в книгата „Духовните синове на бесарабските българи“ (2019). Книга, в която авторката разкрива непознати факти и събития, осветява делото на достойни и благородни дейатели на българския дух. Личности, които, макар и далеч, в Бесарабия – в Молдова и Украйна – живеят с мисъл за Родината, за нейните болки и тежоби. Задълбочените познания и изследователски провокации дават силата на Руска Даскалова да надмогне строго научния подход, за да облъхне документалното с топлота и съпричастност. И както Ангел Дюлгеров бе посочил в статията си „Книга за словесните опори на българщината“: „...не само специалистите, но дори и обикновените любители би трябвало да познават имената, ликовите и творбите на някои от тези „забравени“ бесарабски българи“ – сред тях: политикът Александър Малинов; езиковедът, лите-

ратурен историк и библиограф Александър Теодоров-Балан; военни, определящи за колорита на командването на българската армия: капитан Олимпий Панов, майор Петър Груев, майор Аврам Гуджев, капитан Георги Агура, капитан Александър Кесяков, капитан Стефан Кисов, подполковник Стефан Любомски, капитан Георги Тодоров, капитан Георги Янков, поручик Иван Златанов, капитан Димитър Мететелов, поручик Атанас Назлъмов, поручик Георги Ангелов. И в модерното време, наши съвременници: Нико Стоянов – поет, публицист и народовед; Димитър Боримечков – журналист, поет, фотокореспондент; доц. Николай Тодоров – езиковед, и др. [КИЛ, год. 29, бр. 3 (387), август 2019, с. 1–11].

Сравнително по-различна е книгата „Емануил Мутафов – един от последните варненски възрожденци“ (2012). Това е разказ за житейския и творчески път на учителя Емануил Мутафов (11.1.1885 – пролетта на 1961 г.), основан на неговото слово, останало записано във времето, както и с помощта на негови бивши ученици. Руска Даскалова прочувствено описва как учителят Мутафов кръстосва родната земя и пролива кръв за своите братя от Тракия, Македония и Добруджа. За него България не е абстрактно понятие, а жива плът, откровение; тя е Отечество, свято бащино огнище, дом. Оставил оръжието, той се залавя за не по-малко свято дело – нравственото и духовно извисяване на младите хора; усъвършенстване на българите чрез култа към знанието и творчеството. Руска Даскалова накратко разказва за Емануил Мутафов и във вестник КИЛ [бр. 6 (318), юни 2011 г.].

А в книгата „В рояка спомени свежени... Документална книга за Христина Стоева“, над която продължава да работи, авторката представя историята на рода и съдбата на родената през 1931 г. във Варна наследница на тракийци – Христина Стоева. Завършила чешка филология и история в Карловия университет – Прага, и руска филология в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Христина Стоева е работила като журналист, учител, директор на училище и завеждащ катедра „Славянски езици“ в Института по международен туризъм (дн. Икономически университет) – Варна. Член е на дружествата „Знание“ и „Краеведи“. Била е екскурзовод, лектор и преводач от чешки, словашки и руски език. Автор на 26 книги, сред които: „Чехи и чешки възпитаници във Варна. Завръщане“, „В души изгрява ни завътъ!“; „Библиотечарски указател за Капитан Петко Войвода“; на сборниците „Корени от Тракия“ и „Сто години организирано тракийско движение във Варна“, „Легенди и предания за Българското Черноморие“, „Легенди и предания за Левски“, „Спомени прежни и днешни мечти“, „С Тракия

в сърцата“ и др. Написала е статии над четиристотин научни състии, както и реализиран телевизионен сценарий за Братя Шкорпил. Ето да „Христина Стоева – една от духовните дъщери на Тракия“, откъс от бъдещата книга, Руска Даскалова представя в „Творчески килватер. Сборник на Сдружението на писателите – Варна“ [Издателство МС, 2022, с. 109 – 113].

Отвъд книгите, Руска Даскалова пише и публикува биографични очерци за открояващи се с творческата си и родолюбива дейност личности. Ще посоча великолепния етюд „Родена с песента. Портрет на Величка Станева“ [КИЛ, год. 33, бр. 2 (407), август 2023, с. 1–6]. Написан с обич, портретът разказва за Величка Станева, потомка на бежанци от Мала Азия и Лозенград, заселили се в с. Арковна, Варненско, която целенасочено събира и дава нов живот на множество народни песни.

В краеведските и биографичните книги, и най-вече в **поезията** си – в „Към себе си пътувам“ (1997), „Зряло време“ (2004), „Плътека през скръбта“ (2009), „Мой ден, многолик... Избрано“ (2020), Руска Даскалова е изключително придиричлива към езика. Към неговото богатство и многозначност, към изненадите на словесните фигури и обрати. В стихотворението „Коленичка пред теб, словотворение...“ [КИЛ, год. 30, бр. 1 (392), 13 февруари 2020, с. 5], тя пише, че бащиният език е „звънящ от енергия, ясен, велик“, а за обработения, книжовен език допълва: „От векове със речта ни сродена, / ти, родна книга, от Братята дарена – / със знанието свято, вечно живо – / духа ни крепиш с духовно огниво!“. И по-нататък: „И лумват огнища на писана реч – / да сеят човечност близо и далеч, / да свързват, а не да разделят народи – / езикът роден напред да ги води...“ Покорена от силата на езика, отдадена в служение към и чрез него, с усет към ритъма и музикалността му, авторката изрича: „Коленичка пред теб, словотворение – / велико Кирилско благословение!“.

В стихотворенията си Руска Даскалова разказва истории, наблюдения; размисля. Емоционално и искрено се връща към родови предания и събития, които се помнят, за да изведе безусловната истина, че човек „сам, по звезден лъч“ поема пътя си към Вечността („Реквием за дядо“). Засяга въпроси, които ни съпътстват „в менливата игра на битието, / през сноп лъчист и тъмнина сгъстена“ („Като птичи следи...“). Размишлява над изборите човешки и равностметката, пред която в различно време всеки се изправя („Зряло време“ – в „Книга за другите сетива, с които възприемаме изкуството...“, с. 76). Обглежда житейската пъстрота и не спира да благодари – на него, Живота, за всичко, с което той ни изненадва и зарежда.

*

Сладкодумен и мъдър разказ-

вач, поет, чиято лирика затрогва и вълнува, Руска Даскалова пише и за децата. Тя има способност да види чудото, да отсее странното и необикновеното. Не се страхува да погледне към света през погледа на детските очи – с необикновената пъстрота и фриволност, които са им присъщи. Затова нейните детски книги се обичат и помнят.

„Моето коте. Стихотворения“ (2001) представя девет стихотворения. Четени като общ, единен текст, те разказват история – случки и преживявания на малкия Тошко и неговото коте Веселин. Историята е времево рамкирана – от шестия рожден ден на момченцето, което получава коте за подарък, до следващата година и предстоящия първи клас, с новите задачи пред Тошко. Естествени, живи и увлекателни са стихотворенията на Руска Даскалова – с описания, вълнения, изненади, с радост и игри. Те са и поучителни – с наставленията за отговорност и отзивчивост, за грижа към котето и/или ближния. Интригуващо и неусетно „Моето коте“ забавлява и възпитава. Защото децата израстват и се учат в процеса на играта.

В „Златно слънце грее“ (2011) поетесата продължава изненадите към малките. Тя умее добросърдечно и с благост да посочи слабости („Петльо, самохвалко голям“; „Вятърко се пречка“). Да се понесе с крилето на мечтата („Мечта“; „На крилето на ведрия бриз“). Искрено да се удивлява на чудото („Ден чудесен“; „Снежко бял, чудесен...“; „Златно слънце грее...“; „Внезапен дъжд“). И най-вече откровено да изрече обичта си към близките („Писма отдалече“; „Моя мила бабо“; „Мила ми Яна“; „Бързо, бързо идвай, мамо“; „Моята сестричка Ана“). Затова нейните стихове за деца покоряват малки и пораснали. А някои от стихотворенията са включени в учебниците и се изучават в училище:

– „Моята сестричка Ана“ – в „Читанка за първи клас“, с автори: Мария Герджикова, Станка Вълкова, Анелия Янковска-Сенгалевич, Деспина Василева (Издателство „Булвест“, 2000 г., с. 14).

– „Мечта“ – в „Читанка за трети клас“, с автори: Мария Герджикова, Станка Вълкова, Деспина Василева, Анелия Янковска-Сенгалевич (Издателство „Булвест“, 2000).

Текстовете на Руска Даскалова учат на благородство, доброта и обич. Вдъхват уважение към близки и чужди, към съвременници и предци. Внушават преданост и любов към бащин край и майчина топлина. Възпитават в хуманизъм и патриотизъм. Откриват най-прекия път към опознаване на Родината.

*

С обич и най-добри чувства от Сдружението на писателите – Варна, поздравяваме Руска Даскалова по повод годишнината от рождението ѝ. Желаяме ѝ здраве,

радост, бодър дух, все така бистър поглед и точна преценка за случващото се в забързаните и динамични наши дни! Да вижда светлината и красотата около себе си и да не спира да твори!

За много години, скъпа госпожо Даскалова!

-----
[1] ТОМОВА, Калина. Първа виртуална среща между български писатели Варна – Чикаго. Вестник „България сега“, Чикаго, САЩ, 2011. Available from: https://www.bulgariasega.com/interesting_facts/literatura/9501.html?fbclid=IwAR3pA9Xl25c4G2Eo7VAftBukxTw9zzK7pRmVHZz27Sc9UFy8K_9d0K-Acfk.

МОЯТА СЕСТРИЧКА АНА

Моята сестричка Ана днес на две годинки стана. Весела е, обичлива – прави ме безкрай щастлива. Със очички – две звездички, златни, свилени косички, тя на палци, с пелерина в такт танцува – балерина... Слуша татко, слуша мама – слуша мен, че съм голяма! Моята сестричка Ана днес на две годинки стана. Тя е нашата принцеса във семейната пиеса. Като нея друга няма – прегръщам я с обич голяма.

ЗДРАВЕЙ, ПРИЯТЕЛЧЕ ИГРИВО

Здравей, приятелче игриво, ти, мое котенце красиво! Голям подарък си за мен за шестия ми ден рожден. А вие вижте: той е малко рижо топче, Тигърче почти – с лапички, с мустачки, с кожухче на черти. Мама казва: „Тоше, той е бебче още. Ти ще го научиш къде да спи, да пиша, иначе във къщи трудно ще се диша.“ Ех, това ли било! Ще се погрижа сам. Аз си го обичам, ред е нужен – знам. Купувам жълт леген, от пясък тоалетна, гранули за храна и пухкаво кълбо за котешка игра.

МЕЧТА

Горда съм с моя брат голям – мъж на морето – капитан! Няма страх от урагани. През морета, океани плава с кораба си бял. Той какво не е видял? – китовете-исполини, умните добри делфини, острови, страни далечни... Батко, поздравя сърдечни! Ден и нощ мечтая как аз при теб да съм моряк.

ИЗНЕСЕН ВЕСТНИК КИЛ В ОСНОВНО УЧИЛИЩЕ „ПЕТКО РАЧЕВ СЛАВЕЙКОВ“ – ВАРНА

**МИХАЕЛА
ГЕОРГИЕВА**

Ученичка в Iа клас. В Ученическия литературен конкурс „За буквите и словото – 2024“ ѝ е присъдено първо място.

АКРОСТИХ

Обичам българското слово.

Океан от звуци!
 Богатство!
 Изповед!
 Чудо!
 Ангелско начало!
 Магия!
 Бъдеще светло!
 Ъъм, смисъл!
 Любов! Лекота!
 Грамотност! Гордост!
 А всяка една дума зове!
 Радост и камбанен звън!
 Свещен език! Сърце!
 Свобода!
 Корен роден!
 Отговор дава!
 Трепет! Търсене!
 Общ поглед!
 Сила! Мощ!
 Лъч надежда!
 Огън!
 Възход!
 Остава завинаги! Вечност!

**НАЙ-ГОЛЯМАТА
МАГИЯ**

Мои буквички звънливо-игриви,
 мои буквички скокливи,
 от книжките
 сте ми така любими!

Мои буквички вълшебни,
 мои буквички добри,
 обичам с вас да си играя
 до ранни, бляскави зори!

Мои буквички родни,
 мои буквички познати,
 с вас пътувам към светове
 приказно-чудати!

Мои буквички чудесни,
 мои буквички тъй свидно-мили,
 гордост най-голяма
 в мене сте родили!

БОРИСА ПЕТРОВА

Ученичка в Iв клас. Второ място в Ученическия

литературен конкурс „За буквите и словото – 2024“.

**СВЕТЛИНАТА
НА БУКВИТЕ**

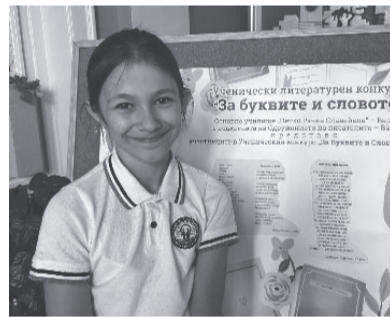
Попаднах в градина
 и не бе пълна с цветя,
 а с букви – зрънца.

Взех ги в моите ръчички,
 за да ги спася,
 а те ме научиха да чета.

И вече с гордо вдигната глава
 съм готова да покоря света,
 защото, който не чете,
 в мрак ще расте!

ЛЪЧЕЗАРА ЙОРДАНОВА

Ученичка във IIг клас. Трето място в Ученическия литературен конкурс „За буквите и словото – 2024“.

**ЛОРИ, КОЯТО
НЕ ХАРЕСВАШЕ
БУКВИТЕ**
Приказка

Имало едно момиченце на име Лори. Тя никак не обичала буквите.

Един ден отишла на разходка в парка. Както си вървяла безгрижно по пътеката, какво да види – буквата А. Лори я попитала:

- Ти коя си? Какво правиш тук?

Буквата А отговорила:

- Аз съм буквата А. Има ме в много думички. Например в „арфа“, „айрян“, „ананас“ и много други.

Лори рекла:

- Ха, ти пък за какво си ми?!

Мразя музикални инструменти, не обичам нито айрян, нито ананас. И ти не ми трябваш! – и Лори продължила по пътя си.

Както си вървяла, изведнъж се обърнала и се развикала:

- Ааааа! Ти защо ме преследваш? Какво си ти?

- Не те преследвам! Аз съм буквичката Б. Аз съм много важна. С мен можеш да напишеш думи

като „банан“, „батко“, „бебе“, „баба“ и много други.

Лори надменно отвърнала:

- Много важно! Не те искам! За какво си ми?! Не обичам банан, нямам батко, нито бебе! – и я подминала.

Вървяла, вървяла и хоп, насреща ѝ буквата В. Лори извъртяла очи в израз на досада и рекла:

- Ох, ти да не си поредната буква?!... Сега и ти ще ми кажеш, че ми трябваш, че си важна, но това изобщо не е вярно.

Буквата отговорила:

- Грешиш! Аз съм много ценна! С мен можеш да напишеш „вълк“, „верига“, „вестник“ и други.

Лори пак имала какво да каже:

- Много смотани думи!

Въобще не ми трябват! Вълците са страшни, а на кого му е прилягало верига или вестник? – и продължила още по-сърдитата и ядосана по пътя.

Така, докато вървяла към дома си, срещнала и нагубила всички буквички от азбуката. Те много се натъжили.

Като се прибрала, Лори се сетила, че нейната учителка ѝ дала домашно.

- Лелеее! Какво ще правя сега?! – заплакала Лори. – Аз толкова лошо се отнесох с буквите, че те никога няма да ми простят... Никога няма да си напиша домашното!

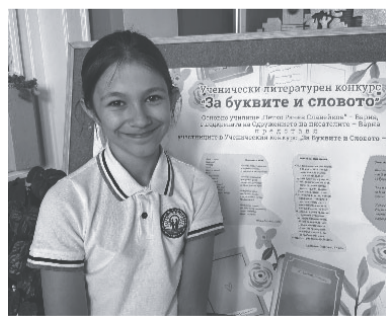
Лори все по-тъжно започнала да плаче. Буквичките я чули, станало им мъчно за нея и решили да ѝ простят. Те дошли при Лори и тя много се зарадвала. Започнала да пее и танцува с тях.

- Извинявайте, мили буквички, не бях права! Вие всички сте много ценни! С вас пишем и изказваме всички думи, пеем песни и четем любими приказки. От днес обещавам, че много ще ви обичам, ще ви изписвам красиво и старателно и ще се гордея с българската азбука!

Буквичките се зарадвали и помогнали на Лори да напише най-хубавото домашно! А що се отнася до Лори – буквичките ѝ станали най-добри приятели.

ЦВЕТЕЛИНА ГЕОРГИЕВА

Ученичка в IIIа клас. Първо място в Ученическия литературен конкурс „За буквите и словото – 2024“.

**КНИЖКА ЗА ЕДНА
МИШКА**

Имам си книжка за една

мишка.

Тя се учи да чете и пише,
 но не може да съумее, как да
 преодолее

трудни буквички и ръкопис –
 всички те, написани на лист.
 Мъчи се, но не успява.

- Много трудно – заявява.

Идва мама мишка, казва:

- Ще те науча да четеш
 книжка!

Мама мишка и мишлето

учат ден и нощ и ето –

мишлето може да чете,

да пише ръкопис на лист

и може да изрича правилно

думички с ударение

и трудно произношение.

И така се научи да чете

и пише нашето мишле.

И това ни пример дава,

че когато упорит си ти

и пробваш пак и пак,

отварят се пред теб безброй

врати.

**РАДОСЛАВ
ДАМАСКИНОВ**

Ученик в IIIб клас. Второ място в Ученическия литературен конкурс „За буквите и словото – 2024“.

СЛОВОТО И БУКВИТЕ

Нашето слово подбрано
 е в нашия мозък заиграно.

Нашите букви крилати
 ги направиха

Солунските братя познати.

Заради тях съм аз грамотен
 и четейки – никога самотен.

Тез чудновати учители –
 спасители на родния ми дух!

Те бранили българското слово
 и трудили се ден и нощ
 за тази реч отново...

Заради техните казани думи
 сме тръгнали по правилни
 друми.

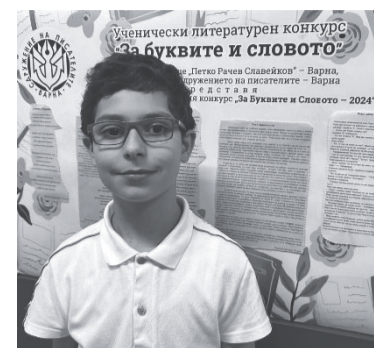
Подвигът им е велик!

О, братя – пазители на
 българския език!

Имената ви вечно ще помня
 с гордост и вяра огромна!

НИКОЛАЙ ДРАГОЕВ

Ученик в IVб клас. Трето място в Ученическия литературен конкурс „За буквите и словото – 2024“.

**МОЯТ ПРИКАЗЕН
СЪН**

Наближава край на учебната година. Една обикновена пролетна нощ, в която целият град потъна в мрак и тишина, и се приготвя да заспи. Нощна лампа все още свети с причудлива светлина и осветява стаята на едно неспокойно и притеснено момче, което дълго се върти в леглото си и не може да заспи. Това момче бях аз и утре ме очакваше много важен и паметен ден – първият ми изпит.

Дълго време лежах със затворени очи, мислех и се опитвах да си представя утрешния ден. Ненизвестността ме плашеше, искаше ми се да се скрия, но къде ли?... Оставих се на съня ми да ме води. Имах няколко възможности, но избрах да се скрия на тавана на нашата къща. Там имаше събрани стари и ненужни вещи – прашни книги, стар компютър – универсално и супермодерно нещо, часовник със стрелки, от онези – с кукувичка, от него висяха синджири, в края на които имаше шишарки. Тръгнах плахо и предпазливо по извитите стълби, които скърцаха издайнически. Щом стигнах до вратата, чух странни шумове, погледнах през ключалката, но нищо не виждах.

Стори ми се, че дочух как някакви букви са решили да избягат, защото се чувстват ненужни и безполезни, от един стар тълковен речник. Той бил умен и спривав, с пожелатели страници, които съдържаха важна информация, но никой не ги разлиствал в търсене на отговори на въпроси. Стрелките на часовника се завъртяха много бързо назад – да върнат времето, за да си припомнят буквите младостта и живота си. Кукувичката изкука и се опита да спре буквите да не напускат книгата. Дълго време речникът търпя, но в този ден беше много ядосан, пожелателите му страници се разшумяха и се разбъркаха, от него изпаднаха няколко букви. Бегълците хукнаха към стария компютър, който все още можеше да пише букви, да поправя грешки, да подчертава, да оцветява и да изпълнява най-различни команди. Скриха се сред клавишите и си спомниха за своето минало.

Буква У живеше сама. Тя беше много капризна и имаше мрачен характер, защото мислеше

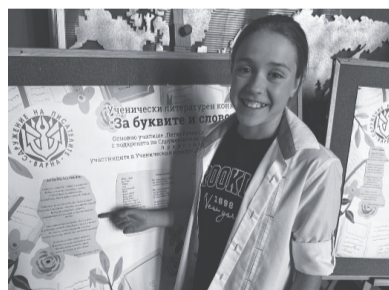
ИЗНЕСЕН ВЕСТНИК КИЛ В ОСНОВНО УЧИЛИЩЕ „ПЕТКО РАЧЕВ СЛАВЕЙКОВ“ – ВАРНА

От с. 6
усилено за някакъв проблем. Тя притежаваше фантазия, нови идеи и участваше в думи за въображение. Тя беше очарована от буква С, която в младостта си имаше отличен самоконтрол и способност да решава проблемите на всички останали. Тя беше красива, но сега бе сама, разрошена и прегърбена. Животът на буква П вървеше винаги по план, знаеше всички правила, искаше да промени света и да подреди всички други букви. Е беше единство, винаги се опитваше да се комбинира с други букви, носеше емоция и радост в света на думите. Тя правеше думите емоционални и вълнуващи, сякаш самите те бяха артисти. Х беше буква на хитростта. Тя присъстваше в думи, в които има интрига, мистерия и загадка.

Компютърът се опита да ги подреди заедно и успя! Изписа думата **УСПЕХ**. Веднага, щом помислим или кажем нещо, буквите създават точната дума и нейният образ оживява. Те разбрали, че само когато са заедно, могат да използват своите уникални характер и способности, могат да съставят думи, които да носят радост, разбирателство в света на думите.

И така, моят странен сън, изпълнен с мистерия, свърши тук. Той разкри нещо, което е скрито в дълбините на съзнанието ми. Не забравяйте, че когато затворим очи, всеки от нас сепуска в ново приключение. Приказките не са само в книгите, те са навсякъде около нас, просто трябва да се вгледаме по-отблизо!

ХРИСТЕЯ НИКОЛОВА
Ученичка в V6 клас. Първо място в Ученическия литературен конкурс „За буквите и словото – 2024“.

МАГИЯТА НА БУКВИТЕ

Буквите, словата – магия и хармония!
Редят се в песни, приказки, поезия!
С всяка дума се създава свят, вълшебство, което никога няма да забравя!
Словото е сила, която движи света напред!
Прониква в сърцата, в душите ни широки, навред!

Буквите танцуват, творят, и превръщат се в стихове, за които сърцата горят!

Така вървим през живота с думи и речи, и създаваме светове, изпълнени с магия и мечти! Езикът ни прави уникални и светли, и в него има сила, която носи ни мигове цветни!

В думите се крие тайна велика!
В разкази и рими разкрива се тя!
Оръжие свято на всеки народ, което ще пазим во веки веков!

ДАРИЯ ЖЕКОВА
Ученичка в VIд клас. Второ място в Ученическия литературен конкурс „За буквите и словото – 2024“.

ЗА СЛОВОТО

В едно градче много, много отдавна
двама братя почнали мисия славна.

Кирил и Методий се наричали и книжовността обичали.
Веднъж мастило и перо те взели и за работа бързо се заели.
Цел си били поставили и скоро чудо съставили.
След много труд и постоянство те създали наш’те букви трийсетте.
Затова пиша това стихотворение – за да почета Солунските братя и тяхното творение.

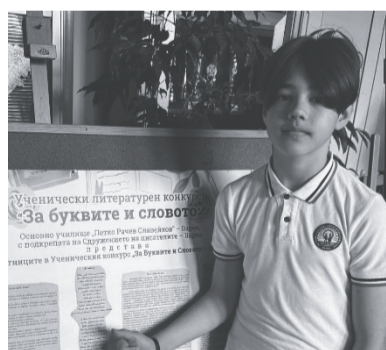
В години дълги на скръб и тъга
Братята запалиха ярка искра.
Дадоха знание, сила и реч – дадоха на българите златен меч.
Благодарение на тях всеки ден ние можем да пишем, да четем.
Да водим записки, да пишем песни,
да създаваме приказки чудесни.
Можем нови неща да

научаваме и нови върхове да покоряваме.

Днес ние Братята прославяме,
благодарности към тях отправяме.
С клончета, венци и цветове кичим техните ликове:
Благодарим ви за всичко, което сте ни дали!
Благодарим ви, че сте толкоз мили
и че с такъв безценен дар сте ни дарили!

ПРЕСИАН ГЕОРГИЕВ
Ученик в Va клас. Трето място в Ученическия литературен конкурс „За буквите и словото – 2024“.

ПРИКАЗКА ЗА СОЛУНСКИТЕ БРАТЯ

В един малък град, на 24 май, всички ученици се събраха, за да отбележат празника на българската просвета и култура. Учителката ги покани в класната стая и им разказа за Солунските братя.

Тя започна да им говори за светлите братя Кирил и Методий, които били учени, мислители, писатели, но също и създатели на първата българска азбука.

Учениците слушаха ентузиастично и с интерес.

Учителката продължи:
- Буквите са като малки ключчета, които отварят врати към знания и светове. Кирил и Методий са създали азбуката, за да можем да четем и пишем на роден език.
Деца се трогнаха и едно от тях попита какво е азбуката.
- Азбуката е редица от букви, които се използват за писане. Тя е като магично ключче, което ни отваря вратата към знание и светлина. Без буквите ние нямаше да можем да четем книги, да пишем писма и да се учим.

Учениците се развълнуваха и попитаха какво е станало с двамата братя.

- Те продължили да учат и да пишат. Името им остава в историята като символ на просвета и култура. Днес ние чествуваме този празник, за да се вдъхновим от тях и да продължим да учим и творим.

Учениците се разпръснаха в класната стая, за да напишат свои собствени творби. Всеки от тях се чувстваше като малък творец, който създава свои букви и думи.

После децата се събраха около учителката, за да й прочетат творбите си. Едно от децата пожела да прочете своето стихотворение.

Във този ведър майски ден,
от ясно слънце озарен,
дойде време да сведем глава
пред Солунските братя и техните дела.

Живот, изпълнен с неистова борба –
да има писменост и книги по славянската земя.
Славяните да знаят своя род, език
и да бъдат горди със подвига

велик.

За Солунските двама братя
венци от благодарност да сплетем,
че радостни са днес децата –
със славянски букви пишем и четем.

Всички бяха радостни и вдъхновени – точно както двамата братя преди столетия.

ХРОНИКА

От с. 3

На 5 юни 2024 г. във фойето пред зала „Пленарна“ в Община Варна бе открита Годишната изложба на Детската школа за живопис с ръководител Радко Мурзов, с участието на Станка Бонева и Иван Кюсев.

На 6 юни 2024 г. в Дома на писателя (ул. „Крале Марко“ 11) автори от Сдружението на писателите – Варна, четоха в чест на 1 юни свои произведения за деца.

На 18 юни 2024 г. две книги на Валентин Димитров постъпват в Библиотеката на Конгреса на САЩ – „Слънчева кралица“ (2011 г.) и „Сатирични краткословия“ (2023 г.). Хората, които реализират това, са Любов Ръсел, служителка в Държавния департамент на САЩ (Министерство на външните работи), и Бойко Антонов, служител в Библиотеката на Конгреса.

На 20 юни 2024 г. в Дома на писателя (ул. „Крале Марко“ 11) бе представена книгата на Иван Кюсев „Премълчавани признания. Интимна лирика“ (София: ИК „Огледало“, 2023), с илюстрации от Радко Мурзов. Участваха актьорът Пламен Георгиев и бардът Красимир Йорданов.

Следва

**ИВАН
СТАВРЕВ**
(9.X.1940 –
25.III.2020)

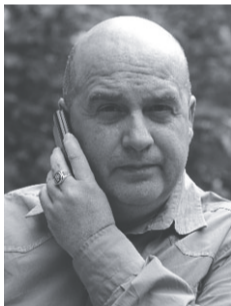

Из „Продължение
в отвъдното.
Стихотворения“
(Варна: МС ООД,
2010, Библиотека КИЛ).

АЛЕКС!

Слънчице мило, извикай!
Проглуши махалата:
– Ето ме! Вече съм тук!
Вече ме има.
Вече съм част от света.
И от днес, искат – не искат,
ще трябва да слушат
моя глас, а от утре – и моята дума.
Ще слушате мен!
А след време – за мен!
– Алекс, не бързай, душице.
Играй.
Наиграй се. И скачай! А утре,
когато ти дойде часът – не изчакай!
Отскачай високо!
По-високо от всички край теб.
Запомни – Животът е битка!
И ще стане горещо.
Ако искаш да бъдеш –
бъди по-добра
от добрите във нещо!
Дядо ИВАН

**ЮЛИЯН
АТАНАСОВ**
Из „Романтика
за динозаври.
Стихотворения“
(Варна: Изд.
„Книгата“, 2016).

ДЕТСКО

На дъщеря ми

Не бъди никога тъжна,
мило мое дете,
не бъди никога тъжна.
За теб ще бъда
полетът на калинката.
Песента на шуреца през август.
Дъгата от фонтана в Морската.
Скейтбордът
на най-шурото хлапе от махалата.
Златният хамак от сънищата
ти.
Ще изгреба океана с шепи.
Ще преброя песчинките в Сахара.
Ще струпам в стаята ти
всички приказни герои.
Ще имаш Снежанка
и седемте джуджета.
Пепеляшка.
Добрата фея.
Ледената кралица.
Принцеса София.
Само се усмихни.
Усмихни се,
мило дете...

„Истински се вижда само със сърцето.
Същественото е невидимо за очите.“
ДЪО СЕНТ-ЕКЗЮПЕРИ, А. Малкият
принц. С акварели от автора. София,
Издателство „Лъчезар Минчев“, 1994.

**ЦЕНКА
ИЛИЕВА**
Из „Ние, децата,
раснем в играта“
(Варна: ИК
„Стено“, 2008.
ISBN 978-954-
449-342-4).

ПОГЛЕДНИ МЕ, МАМО!

Чуй и погледни ме, мамо,
колко съм голяма само!
Стигам с татко до тавана,
щом на раменете му застана
и повдигна си ръцете –
хей така, нагоре двете.
Гледам отвисоко всичко
с любопитните очички:
вътре – пода и килима,
още – куклите любими,
а навън – снежинки бели,
в танца чуден полетели.
Пращам поздравии със радост
и на баба, и на дядо.
Аз съм хубаво момиче –
Гери всички ме наричат.

Из „Гатанки???“ (Варна: ИК „Стено“,
2023. ISBN 978-619-241-262-3).

В жарко лято, в късна есен
то сънува сън чудесен.
И глава в снега наболо,
първо се усмихва пролет.
Затова го тъй обичат
ранобудното...

(КОКИЧЕ)

Сред ливади и поляни
всяка пролет идва рано.
Нищо, че снежецът нощем
кара го да зъзне още.
И с кокиче за другарче
ясно свети...

(МИНЗУХАРЧЕ)

Черноперка с бяла шия
под стрехата къща прави
и дечицата си крие –
да пораснат смели, здрави.
Тази майчица добричка
се нарича...

(ЛЯСТОВИЧКА)

**СТЕЛА
КОСТОВА**

СНЕЖЕН ПУХКАВЕЛКО

Малък, снежен пухка
спри, не тичай по снега.
Нямаш шалче, ни фланелка,
ще измръзнеш във студа!

Виж какво съм ти оплела –
топла шапчица с пискюл.
Бял пуловер съм ти взела
и терлички в рошав тюл.

Спри се, палаво юначе!
Спри се, да те облека!
Че не може без калпаче
да се ровиш из снега!

А напролет, щом южнякът
ледовете разтопи,
ще подскачаш пак на воля
по зелените треви!

МАМА МЕЦА

Мама Меца с три мечета,
с три наперени синчета,
тръгна рано през гората,
да ги води на реката,
със вода да се напият,
после и да се измият,
че да тръгнат вече чисти
по пътеките гористи,
да закусят с боровинки,
с вкусни ягоди, малинки,
да играят и подскачат,
мама Меца да закачат,
а пък тя с любов и грижа,
лапичките им да ближе,
да се прави, че е строга,
а пък всъщност със тревога,
майчински да ги прегръща,
и с любов да ги обгръща.
И кога настане вечер,
своите палави мечета
по смълчаната пътека
да прекара мама Мечка,
и във топлата хралупа
тя прахта им да изтупа,

и увити на кълбенца,
тези мънички меченца,
след умората голяма,
да заспят за миг до мама.

ГОВОРЕЩАТА КНИГА

У дома, в килера пращан,
на един забравен стол,
днес, учуден и уплашен,
зърнах вещица и трол.

А до тях седеше книга
с две корици от сребро.
Щом ме зърна – запремига –
вместо с две – с едно око.

Жълти страници прелисти
и от тях изскочи змей.
Подир него – баба Яга,
а след нея – и Касчей.

Пепеляшка – с бална рокля
и с пантофки от стъкло,
се запъти уморена
към говорещо дърво.

Седем весели джуджета
изпълзяха на мига,
а Снежанка със карета
ги последва от листа.

Злите мащехи без време
срещнаха се вкупом въвн.
Аз ги гледах и се чудех –
истина ли е, или е сън!

А от книгата излезе
целият вълшебен свят.
Листите ѝ пожълтели
мъчеха се да го спрат.

Тя накрая уморена
проговори ми на глас:
– Приказките разпилени,
как ще върна вътре аз!?

Взех уплашената книга,
лист по лист я подредих.
После дълго, дълго мига,
щом във шкафа си я скрих.

Всяка вечер оттогава
ми разказва чудеса!
Вие, книжчица такава
имате ли си, деца?

БОРЯНА ИЛЧЕВА

На Мими

Как искам да ти подаря Гнездо,
в което топлината да те чака,
където мислите ти са перо,
подслон потърсили под мойта стряха...

Как искам да ти подаря Небе,
където да летиш на воля,
в което няма брегове,
затварящи за теб простора.

Как искам да ти подаря Земя,
където да оставиш корен,
в която да те връща любовта
и всичко свято в този свят огромен...

Ценка Илиева има богата творческа биография: повече от 25 издадени книги (поетични и белетристични). В много от тях, предназначени за възрастни, тя „вмъква“ творби за деца – жанр, който ѝ е слабост. Например през 2023 г., когато излиза втората ѝ детска книжка – „Гатанки???", в книгата си от същата година – „Душевна антена“, съставена предимно от поетични посвещения и гражданска лирика, писателката отново се изкушава да включи стихове за деца („Любими учители“, „Сърцето на мама“, „Баба Марта“, „Гълъбчета“).

През 2008 г. излиза първата, изцяло създадена за деца, книга на авторката със заглавие „Ние, децата, раснем в играта“, посветена на нейните внуци. Дори първите три творби в книгата са номинирани с имената на момичетата. Темите са почерпени от целия спектър на детството: ежедневните занимания и игри, детските празници, природата – жива и нежива (и морето, естествено), взаимоотношенията с възрастните, ценности като уче-

СТАНКА БОНЕВА

ДЕТСКИТЕ КНИГИ НА ЦЕНКА ИЛИЕВА

нолюбието и трудолюбието... От творбите струи радост. Те носят послания за доброта и обич.

В книгата се проследява линията на израстването: от бебешката възраст („Слънчо и Невяна“, „Ренето“, „Нели“, „Малките близнети“, „Неви“, „Празник“ и др.) през откривателството на света с детските очи, привързаността към близките („Погледни ме, мамо“, „Братче и сестриче“, „Играта“, „Внуците на баба Диди“), първите приятелства, страстта към училището (например „Второкласник“, „Илиянка“, „Синеокото момиче“, „Опитване“), нравственото възпитание („МАМА – първата закрила. / МИР – игри и звънки песни. / ХЛЯБ – за тях да имат сила. / Трите – детството чудесно“ – из стихотворението „Буквена игра“, с. 7) и други. Книгата завършва с творбата „Аз – детето“, изградена като азбучен акростих и представляваща своеобразно естетическо обоб-

щение на посланията.

Стихотворенията се четат леко, лесни са за помнене, биха могли да бъдат изпети – заради ритъма, отворената рима и късата фраза.

***

По-новата детска книга на Ценка Илиева – „Гатанки???", започва с послание във въвеждащото:

Мили деца!

Аз съм книга любознайка. Имам стихчета, рисунки за игра и чудна радост и предлагам ви наслада.

Крия думички, които будят мисъл и ви питат. Затова ме разгърнете и с усмивка отгатнете.

Гатанките съдържат в себе си описателни и атрибутивни елементи. Изградени са като шестстишия. Гатанките са познавателни и мотивират детето

да се вглежда в малките детайли на околния свят, да го преоткрива постоянно. Те са с различна трудност, но перфектната им рима улеснява в голяма степен разгадаването. С помощта на тези гатанки малкият читател може да затвърди знанията си за месеците и годишните времена и съпътстващите ги празници (пролет, Марта, април, май, мартеница, лято, юни, юли, август, и т.н.), за природните елементи и явления (водата, реката, морето, слънцето, вятърът дъждът), за дивите и домашните животни, за птиците, за растителния свят, за предметите от ежедневието и транспортните средства (часовник, къща, фар, стол, маса, телефон, огледало, календар, комин, ютия, велосипед, влак, самолет, параход, автобус и др.), за училищния бит (училище, чин, молив, гума, книжка, компютър):

Там, в училищната стая, ред по ред си е докрая.

Никога не вдига врява,
Нито пък му казват браво.
За маса и за стол един
е тихият учебен... (ЧИН)

Децата и възрастните сами ще се убедят в несъмнената полза от „питанките“. Към повечето от тях са приложени илюстрации – за онези, които се затрудняват в отгатването, и за допълнително естетическо удоволствие. Изображенията на предметите са персоналифицирани и закачливи.

И двете книги на Ценка Илиева са продукт на ИК „Степно“, Варна. Художник на „Ние, децата, раснем в играта“ е Ана Петрунова, а на „Гатанки???" – Валерия Стоянова.

Убедена съм, че авторката, която е на достолепна възраст, но носи много детски плам в сърцето си, предстои да ни зарадва с още хубави творби за деца. И тъй като Ценка Илиева пише и в стихове, и в проза, тайно се надявам в следващата своя книга тя да прояви способностите си на белетрист и да ни разкаже приказките, които досега е таила в себе си.

От с. 1.

Създадохме много съвместни творби. След като Райна Пенева ми оставяше текстове, те стояха често из моите джобове. Носех ги с мен. Дълго време ги препрочитах. Имаше и такива, от които не се пораждаха музикални теми. Някои престояваха доста дълго у мен, други се появяваха спонтанно. Любопитна е историята на „Лунна лодка“. Една нощ темата ми се роди, сънувайки. Събудих се и я записах. Впоследствие песента беше изпята от Орлин Павлов.

С Райна Пенева имаме над 30 песни. Много от тях добиха популярност, но като че ли най-обичани станаха „Ало, ало, слънчице!“ и „Роклята на мама“. Музиката на „Ало, ало, слънчице!“ създадох в тежък за мен период. Предстоеше ми тежка операция. Исках да остава нещо на новородения си син. Песента се роди на един дъх.

В нашия тандем с Райна в началото голяма роля играеше покойният вече аранжор Красимир Илиев, с когото споделяхме иде-

ДОНО ЦВЕТКОВ: МОЯТ ТВОРЧЕСКИ ТАНДЕМ С РАЙНА ПЕНЕВА

ите за музикална визия на текстовете, както и друг мой приятел – Петър Песев, с когото продължаваме да работим и до днес. Неочаквано „Ало, ало, слън-

чице!“ се оказа една от най-слушаните и гледани български детски песни в социалните мрежи и медии (общо над 55 млн. гледания). Издадох няколко албу-

ма, в които са включени песни по текстове на Райна: „Ало, ало, слънчице!“, „Слънчева дъга“, „Вълшебници“, „Приказка сребърнобяла“... Последният от албумите е изцяло по стихове на Райна Пенева. Нашите песни се изпълняват основно от варненското шлагерно студио „ДА“, но нейни песни за деца бяха изпети и от популярни български музикални изпълнители, като Деси Добрева, Орлин Павлов, Милица Божинова, Наско от БТР, дует „Мания“, Богдан Томов, Петя Буюклиева, Искрен Пецов и др. Две от песните ни са в учебници: „Коледен звън“ е включена в учебника за III клас на изд. „Анубис“, а с „Ако дал си надежда“ започва учебникът за VII клас на същото издателство.

Райна Пенева беше много щастлива да види реализираните концерт-спектакли, основно по нейни стихове – „Къде живеят чу-

десата“ и „Ало, ало, слънчице!“, както и албумите с включени нейни творби. Около година преди кончината ѝ беше представен и албумът „Слънчеви песнички“, изцяло по нейни текстове, в изпълнение на Петя Буюклиева. Събитието бе последвано от концерт-спектакъл в НДК – София, който многократно е излъчван по БНТ.

Поетесата беше изключително скромна човек, тактичен, коректен, със слънчев характер. Човек, от когото можеш да получиш мъдър съвет. Чувахме се много често, обсъждали сме не само творчески, но и житейски проблеми. Сам инициирах някои текстове, един от които беше посветен на моя син Кристиан, тогава четиригодишен. Изпълнихме го заедно с него за албума „Слънчева дъга“.

Нейните стихове в песните ни се запяха от българчетата по целия свят. Това ме прави щастлив, че съм я познавал лично, че съм работил нея. Тя беше щастлива, че творчеството ѝ ще живее след нея като изпято послание.

РАЙНА ПЕНЕВА
(24.X.1936 – 9.VII.2023 г.)

Райна Пенева е сред учредителите на Сдружението на писателите – Варна. Сърцат човек, учител по призвание и обичана детска писателка, автор на текстовете на едни от най-популярните детски песни.

„Ало, ало, слънчице.“
Стихотворения за деца и български народни гатанки“ (Варна: „Славена“, 2011).

„Скарали се буквите.“
Стихотворения за деца“ (Варна:

„Славена“, 2018. ISBN 978-619-190-124-1).

ЛУННА ЛОДКА

Както спала си Луната,
тихо влязъл някой,

взел ѝ чехълчето златно
и потънал в мрака.
Над безкрайната Вселена,
на краченце босо,
претършувала смутена
всеки звезден остров.
А пък чехълчето златно
весел вятър грабнал,
скрил го в кладенче мъхнато
сред гората хладна.
Скок-подскок, и две шурчета
седнали там кротко
и поели към полето
в светла лунна лодка.

**ПИСЪМЦЕ
В БУТИЛКА**

Няма да повярвате –

чудо ми се случи!
Днес на плажа варненски
писъмце получих.

Писъмце не с думички,
а рисунка цветна.
Где било си, друмниче,
по кои морета?

Вгледах се внимателно.
Беше ми познато!
Аз си бях подателят,
пуснал писъмцето,
аз – и получателят,
пуснал го в морето.
Слагам двоеточие,
за да кажа още:
сигурна и точна е
морската ни поща.

**РАДКО
МУРЗОВ**

**ДЕТСКИ
РИСУНКИ**

Шарено-пъстри.
Наивнички, криви...
Несъразмерими!
Земята – червена.
Звездите – зелени, оранжеви,
сини...
Толкова весели!
Толкова искрени!
Като всяко начало –
безхитростни.
Хаотични и парадоксални!
Безвластни –
свободни да литнат...
Космос от тайни –
детство щастливо!

**МИЛЕНА
БЕЛЧЕВА**

НА ГОСТИ

Рали се събудила раничко в неделя,
зъбките измила е, вече сам-
самичка!
Днес ще е на гости,
да зарадва леля!
Ще рисуват двечките
с новите боички.
Взела си е блокчето в чантата
през рамо,
мама е направила и опашки даже.
Толкова е хубава, толкова голяма!
После и картините гордо
ще покаже –
тук е зайче пухкаво,
крило се на сянка,
ето – тиха мравчица,
семенце понесла.
А до тази къщичка има и полянка,
щъкат по тревичката врабчовци
чудесни.
Спят тук таралезите –
как не сме видели?
Катеричка палава на дървото
скоква.
Има нещо кръгличко –
езерце, море ли?
Рали махва с пръстчето:
„Не, това е локва!“
Малко е учудена
и нослето мръщи...
Ах, каква умница е,
ах каква рисунка!
Стъмва се... Довиждане!
Трябва да се връща,
ала първо бузките леля
да ѝ цунка.

Рая Краева – 10 години
НЕДОВОЛНА

Ади от зори се въси –
ту ръкавите ѝ къси,
ту е плитката ѝ крива,
ту обувката – убива.
На кого е днес сърдита? Хленчи,
тръшка се и рита.
Вече взе да се стъмнява,
тя все още е такава –
кисела, неприказлива,
ала хич не ѝ отива!
Чантичката ѝ къде е?
Как да светне полилея?
Кой я мъчи да вечеря?
Кой я спря да се катери?
Кой повдигна я от пода?...
Няма никаква угода!
Никои май не я разбира –
дръпва яростно простира.
Мокротото пране в прахта е,
почва с него да играе
и съвсем да го омърля –
до тавана го подхвърля.
Тъпче с мръсни обувцата,
от еуфория обзета.
Стой! Поспри се! Чакай малко!
Леко с тази химикалка!
Не, не драскай по стената!
Ох, и чашата – разлята...
Копчето – къде загуби?
Стига влачи празни туби!
Я излез изпод дивана,
че не мога да те хвана!
Всички са се уморили,
само Ади с пълни сили
в кръг из стаята си тича. Хайде,
престани, момиче!
Дай ръцете да измия, ето,
подсуши с хавлия,
слагай чистата пижама –
почва да приканва мама.
Ади нещо се ослушва,
но предава се и гушва
зайчето, мечето, всички...
Търка сънено очички.
Три минути – съпротива,
и полекичка заспива.
Ала утре – прошка няма,
палава ще е за двама!

**ИВАН
КЪОСЕВ**

ПОРТРЕТ

Очите – точици зелени.
Носът – чертичка.
Устните – червени.
Косите стигат до небето,
където
жълтее слънцето засмяно.
Отдолу с разкривени букви
написано е:
Мама.

ЗИМНА РАЗХОДКА

Едно небе, което
намръщено сивее.
Едно море, което
сърдито се люлее.
Една луна, която
не смее да изгрее.
Едно дърво, което
загадъчно тъмнее.
Едно врабче, което
за лятото копнее.
Едно дете, което
посяга да го сгрее...

ДЕТСКА ПЕСНИЧКА

Песничка синя, песничка бяла,
умира на плажа пробитата лодка,
момченце свирека мелодия стара
и свива от вестник един параход.

Параход на мечтата, която потъна,
прегърнала безгрижния
лъч светлина.
Остана самичка да скита на плажа
една златна свирчица
с детска душа.

Край старата лодка остана самичко
едно тъжно птиче със болни крила.
Песничка синя, песничка бяла
спряла на моето гърло без глас...

**ПРИКАЗКА
ЗА ВЪЛКА**

Премръзнал,
омърлушен,
с увиснала опашка,
с кожух проскубан,
кален,
провлачил счупен крак,
прогонен надалече
от глутницата вълча,
се мъкне през полето
вълкът зъбат.

Не знае вече
дали го мъчи глад,
или пък друга мъка
го прави тъй печален.
Допуска, че все пак
е малко гладен,
ала – нещастен,
забравя своя глад.

И броди през полето...

Отритнат и прокуден
на никои не е драг.

Ту тук, ту там
през портите наднича,
не смее да почука
старият самотник,
залостени са здраво
и хора, и животни.

Не може да прескочи
ничий праг

...и вълчата му диря криволича,
и вълчите му мисли
по дирята кървят.

Завръща се полека във гората.

Не ляга
във вълчата си яма,
където толкоз пъти се е сгушвал.
С опънати крака
изтяга се направо на земята.

Сънува там замръзнал
старата си слава
и приказките чудни,
и децата,
за които – герой е пъклен.
Печална и замислена, луната
се вглежда
в погледа му стъклен.

Дете, що види, това казува.
Детето си, кучето си – на каквото ги
учиш, таквоз научават.
СЛАВЕЙКОВ, Петко Р. Български
притчи или пословици и
характерни думи. София, 2003.

**ДОБРИН
ПАСКАЛЕВ**

**СНЕГЪТ
ВАЛИ**

Снегът вали, снегът ме гали
със своите ледени кристали;
вън улиците – вече побелели,
пътека са към приказка поели,
където Принцът на доброто
надвива Демона на злото;
но ужас – мъртва зад една завеса
открива той любимата принцеса!
Целува я и горко плаче,
но чудо – мъртвите клепащи
девицата отваря съживена
и в миг магията е развалена!
След туй, прегърнати в шейната,
политат те към планината...

Оглеждам се, но никой няма!
Видение ли бе, или измама?
Дали магия бяла съществува,
или пък зимата се пошегува?
Ала повярвайте – от снежна
стряха
едно джудже за поздрав ми по-
маха.

БАБА МАРТА

Баба Марта вече чука,
слиза бързо от капчука –
с бяло и червено шари
де когото тук завари.
Баба Марта си припява:
„Младо, старо – нека става!
Пролетта не е далече,
хвърляй зимното елече!
Малък Сечко си замина,
тръгва си и тая зима;
ще покълне пак тревата
и отгоре в небесата
Слънчо топло пак ще грее,
птичка пойна ще запее!“
Тъй, догдето поглед стига,
Марта хората надига.
Баба Марта не е стара,
виж, прескача тя дувара –
младо, старо във извежда
и надхва го с надежда.
Вредом по къщата шава,
нещо всекиму дарява –
тъй за здраве тя нарича
във ръката със кокиче.

Баба Марта пак е тука,
на вратата твоя чука!

„Най-доброто възпитание е
споменът, който човек носи от
детството си. Моят задача е да
направя всичко по силите си, за
да дам колкото е възможно по-
вече доброта, любов и истина на
децата си, които да се пропият в
съзнанието им, както и в много
по-голяма степен – в подсъзна-
нието им. Това, за което говоря
в кухнята с жена ми, когато в
съседната стая детето чете книга
или играе, ще остане в паметта
му.“

ДОСТОЕВСКИ, Фьодор Ми-
хайлович. Из „Братя Карамазо-
ви“. Превод: Димитър Подвърза-
чов и Симеон Андреев. София,
1890.

**ДИМИТРИНА
ЯКИМОВА
ГЕОРГИЕВА**
(1946 –
7.XI.2018)

Из „Тризначета“ (Варна: „Хеликс
Прес“, 2017).

ЗИМА

Щедър сняг. Весел сняг.
Пада кротък, мил и драг.
Чудни снежни балеринки
са развели пелеринки
и полягат на земята –
бяла радост за децата.
С пръстчетата си ги сочат.
Как стъклото да прескочат?
Невъзможно ли? Тогава
Ще се втурнат в луда врява
с разлюлелите звънчета –
най-възторжени гласчета.

Из „Приказките на вятъра“ (Вар-
на: „Славена“, 2006).

**ДЪЩЕРЯТА
НА ВЯТЪРА**
(Приказка в бяло)
(Откъс)

Мъдър вълшебник е Вятърът.
Пътува по света от древно-
ността. Много е видял, много е
научил, знае и много приказки.
Разказва ги надлъж и шир.

Който умее да го слуша, ще
долови гласа и на неговата лю-
бима дъщеря. Тя разказва един-
ствено приказката на своя жи-
вот.

Голяма мечтателка била
дъщерята на Вятъра. Щуреела
между хора и птици, надувала
свирката, подарена ѝ от нейния
беловлас и премъдър баща, ог-
леждала дворците и мечтаела да
стане истинска принцеса.

– Татко, аз не съм щастлива
– казала тя на баща си. – Няма
полза от моята хубост. Никой
не вижда разкошните ми коси,

красивата ми дреха, прелестта
ми. Хората са слепи за мен. А аз
мечтая да срещна своя принц и
да имам свой приказан дворец.

– Всичко е възможно, дъще,
но този свят, ако наистина много
го желаш – отвърнал мъдрецът.
– Но твоята съдба е друга. Ти
имаш Вечността и не би тряб-
вало временните неща така да
те вълнуват. Хората, както и да
живеят, един ден си отиват, а ти
си вечна.

– Моят живот не би имал
смисъл, ако не се осъществи
мечтата ми – въздъхнала дъще-
рята на Вятъра.

– Не се тревожи, всичко ще
бъде наред. Ти ще бъдеш прин-
цеса, видима за хората, и ще
имаш своя приказан дворец. Ще
бъдеш най-прекрасна от всички,
но ще си от лед и ще те наричат
Ледената принцеса. Това е един-
ственото, което мога да направя
за теб, за да осъществя мечтата
ти – казал добрият баща.

И полетели към далечната
Северна земя, там, където вина-
ги е зима. Стигнали по тъмно.

– Сега спи и сънувай своя
замък и своя принц – казал Вя-
търът. – Сутринта те чака изне-
нада. [...]

**БИСЕРКА
АЛЕКСИ-
ЕВА**

Бисерка
Алексиева е
родена в село
Ружинци, об-
ласт Видин. Завършила е ВТУ
„Св. св. Кирил и Методий“ и е
учителка по български език и
литература. Живее във Варна.

Автор е на книгите „Към
Горната земя или 12 приказки
за доброто“ (Варна: „Фактор
Р“, 2009) и „Тебеширено слън-
це и мастиленни облачета“ (Изд.
„Многоточие“, 2023).

**ЗАЩО МОРЕТО
Е СОЛЕНО**

Знаете ли защо морето е со-
лено? Не?! Седнете тогава на
морския бряг и попитайте въл-
ните. Те ще ви разкажат приказ-
ката за принцеса Дъжделина...

Някога, някога, когато море-
то не съществувало, имало само
суша и небесна синева. Господар
на небесния простор бил всемо-
гъщият цар Облак. Той имал дъ-
щеря – чудната хубавица Дъжде-
лина. Заради нея Слънчо изгря-

вал рано-рано, та да се радва на
хубостта ѝ. Заради Дъжделина
птиците се издигали високо-ви-
соко и пеели песни. Видял вятър-
ът красавицата и я поискал за
жена, но цар Облак не искал и да
чуе за него – как да даде чедото
си на скитник. Но вятърът не се
отказал от намеренията си и вся-
ка нощ свирел на флейта. Чула
тъжните му песни Дъжделина и
се влюбила в музиканта. Напраз-
но цар Облак я увещавал, че вя-
търът е нехранимайко, на когото
не може да се разчита, Дъждели-
на си знаела своето: „Вятърът е
добър и обичлив! И ще му стана
съпруга.“

Една нощ, когато музикантът
довел под прозореца на принце-
сата цяло ято птици да ѝ пеят,
Дъжделина напуснала бащиния
си дворец. Станала невеста на
вятъра без благословията на цар
Облак. Отначало всичко с мла-
доженците било наред – обичали
се и били щастливи. Родили им
се къдроглави облачета. Дните
минавали, а грижите за дома и
за облачетата пиели силите на
Дъжделина, но вятърът така и
не забелязал, че усмивката ѝ из-
чезнала. От сутрин до вечер той
свирел и все нямал време за съ-
пругата си – ту трябвало да води
птиците на юг, ту трябвало да
присъства на карнавал в гората
за последния танц на листата,
ту пеел на снежинките... Опита-
ла се Дъжделина да го задържи
къщи поне за Коледа, а той сър-
дито изфучал, че му пречи да си
върши работата.

Времето минавало, а вятър-
ът все нямал време за Дъжде-
лина и за децата. Ядосал се цар
Облак. Решил да накаже безот-
говорния си зет и да си върне
дъщерята. Разразила се страшна
буря. Цар Облак замаял огнени
копия и едно от тях подпалило
дома на вятъра. Облачетата се
подплашили и се пръснали по
целия небосвод. Дълго чакала
Дъжделина децата си, а те все не
се връщали. Нещастната майка
плакала дни и нощи, а от соле-
ните ѝ сълзи се родило морето.
Най-сетне вятърът се стреснал.
Музиката му не могла да спре
горчивите сълзи на Дъжделина
и той тръгнал да търси децата
си. И до днес обикаля света, но
все не може да събере всички
облачета. Молела се Дъждели-
на да се върнат децата ѝ, но те
били вироглави като майка си и
не искали да знаят за мъката ѝ.
Станали скитници. А може би
те не искали да се върнат в дом,
където родителите не се разби-
рат...

Това ми разказаха морските
вълни за Дъжделина. Ако не ми
вярвате, опитайте вкуса на мор-
ската вода – солена е, както са
солени сълзите. Или послушайте
шепота на вълните. Ако не
разбирате думите им, допрете до
ухото си ей онзи рапан и той ще
ви каже, че човек трябва да по-
чита родителите си, за да живее
добре на този свят.

**ВЕНЕЦИЯ
МАРКОВА**

СЛЪНЦЕ

Слънце-
то бавно изгрява. Всички дървета
и цветя се усмихват.

По розовите цветчета на
шипковия храст проблясват кап-
чици роса. Като перли!

Аз протягам ръчички да ги
събера в шепичката си. Искам да
си нанижа от тях герданче. Но
щом ги докосна, те изчезват.

На шипковия храст това не
му харесва и ме бодва по кутрето.

Ох, че ме заболя! Разплаках
се. Огледах се за мама. Няма я!

Някой ме погали по главичка-
та, за да се успокоя. Слънчицето,
слънчицето ме е погалило!

Отнякъде дойде мама. Като
видя разплаканите ми очи, наведе
се, целуна убоденото ми кутре и
каза:

– Лорета, шипковият храст
така, с бодилчетата си, пази скъ-
поценните розови цветчета.

Болката ми мина и аз се ус-
мигнах.

Мама и слънцето много си
приличат. С тях целият свят и
всички деца ми изглеждат усмих-
нати и щастливи.

ЛЕБЕДИ

През зимата ние с мама оби-
чаме да ходим на морския бряг, за
да гледаме лебедите.

Те са долетели от далечна
страна. Там сега е много студено,
но във Варненския залив им е
топло, чувстват се добре. Нашият
бряг е тяхното царство. Ще ни
гостуват чак до пролетта.

Ах, колко бели са перата им,
колко са дълги и тънки шии им!

Щом ни видят с мама, те до-
плават до плажа. Приближават ни
и поемат късметата храна, която
сме им донесли. Изобщо не се
страхуват от нас.

Мама казва:

– Лорета, лебедите вече ни
познават. Ние с теб сме техни
приятели и те няма никога да ни
забравят.

Много ми е хубаво, че ние с
мама сме техни приятели! Сигур-
но и те разбират, че за добротата
няма граници, че може да я срещ-
нат на всеки бряг.

„Ние живеем, за да правим
добро на другите хора. Аз на-
пример живея само заради това.
А другите хора, интересно те за
какво живеят?“

„Да, времето наистина тече, а
ние стареем. Наесен навършвам
десет години и това означава, че
най-хубавите ми години са мина-
ли.“

ЛИНДГРЕН, Астрид. Пипи
Дългото чорапче. София, 1978.

ВЕСЕЛИНА ЦАНКОВА
(19.X.1931 – 2.IV.2014)
Председател на Сдружението на писателите – Варна (от 2000 – 15.XII.2003 г.)

За децата е писала: „Щуро лято“ (София: ИК „Зелена вълна“, 1993, с. 1–80); „Малкото птиче ластовиче“ (София: ИК „Зелена вълна“, 2003, с. 1–28); „Шарено яйце“ (Варна: ИК „Стено“, 2009, с. 1–15. ISBN 978-954-449-409-4).

ШАРЕНО ЯЙЦЕ

(Откъс)

Имало едно време какво? Естествено, имало една баба, защото без добрата баба нищо не се случва. Тя била сладкодумна, работлива. По цял ден шетала из дворчето си на село и редяла думичка след думичка. Дори си тананикала, за да е по-спорна работата.

– Ето го и мойто дворче, оградено със стоборче, а по старому – с плет, за да има вътре ред – нареждала тя. – Тук ще посея семенца, да поникне красота, че обичам аз цветята. Те ми веселят душата.

Баба притичала до сайванта и взела мотичката.

– Ох, таз хубава мотичка! – радвала ѝ се тя. – Пъргава е като птичка. Щом в ръце я развъртат, с нея правя чудеса. Даже с нея, с нея даже мога всеки да накажа. Всеки, който пакости – усмихнала се хитро баба, но се сетила за своята кокошка Белинда, подпряла настрана мотичката и се втурнала да майстори полог за любимата си птица, за да има къде да снася яйчица и къде да мъти своите пиленца.

Свряно в треволяка, малкото жабче ококорило очи и веднага поискало и за себе си полог.

– Какво?! – изненадала се баба. – Ах, ти, жабче жабокряче, ах, ти, мъничко глупаче – скарала му се тя. – Виждал ли си нейде ти жабче в полог да седи? И недей да ми се пречкаш. Крий се там, в треволяка, или бягай в жабуняка.

– С мен винаги е така, всеки вика: „Бягай, бягай!“ – разсърдило се жабчето и обидено се мушнало отново в тревата.

Баба продължила да шета из дворчето. Измайсторила тя полога, но се сетила, че за пьстропера-

та ѝ птица няма ваничка с водичка. Донесла тя една съдинка и я поставила в тревата.

– Бабо, а за мен водичка? – ококорило се отново жабчето.

– Чакай, жабче, не препирай – успокоила го баба. – За теб ще направя цяла вада, да се къпеш на прохлада.

Подредила баба дворчето, прокопала вадичката и доволна от свършената работа, занарежда-

дала:

– Всичко вече е наред. Дворче имам, имам плет...

– И едно жабче имам – подказало жабчето.

– Да, и жабченце си имам вече, дето все току се пречка – съгласила се баба. – Имам цветя и тревички, радост пролетна за всички. Имам даже куче – сетила се тя – куче с име Микилай, къщата да пази, знай.

Като чуло името си, кучето моментално дотичало. Баба строго му наредила:

– Мики, отговаряш за охраната в дворчето ми сред поляната. Искан зад тоз хубав плет да царува само ред!

.....

ЕКАТЕРИНА МИТЕВА

ЗЛАТНОТО ЗРЪНЦЕ

Пьстро лято свърши, есен клони кърши.

Вятър леденее, шумата пилее.

Там, между листата, цялото в позлата,

жълто като слънце, търкули се – зрънце:

„Оле! Зъзна цяло!

Нямам одеяло, нямам си кожухче,

да поспя на пухче.

Птици, щом ме зърнат, искат да ме клъвнат.

Мравка зла ме гони през бодливи клони.

Мишката Гризана – хитра Торбалана,

души по земята, търси ме в полята!

Вятърко! Взemi me! Нейде отведи ме!

Ах, как ми омръзна все така да зъзна!“

Чу го зимна хала –

Кристиян Атанасов – 8 години

ледена и бяла, вдигна във небето зрънчицето клето...

Мете, шета, ви се, после – укроти се,

хвърли на земята най-подир метлата.

Тихо сняг зашепна, в клонките полепна

нарои се в преспи – весели, чудесни.

Хвъркнаха шейнички, детски ръкавички

топчага строиха, после ги слепиха,

сложиха им – ето, морков за нослето,

въглен за очички, пръчки за ръчички.

Стар тиган подскочи, челото посочи

и роди се Снежко – смешен белодрешко.

Весел се усмихна, с морковчето кихна.

Но не шеш ли, зрънце, ярко като слънце,

търкули се в Снежко и изпъшка тежко:

„Толкова треперя дом да си намеря!

Спи ми се, отпадам, сили вече нямам!

Моля те! Взemi me! Нейде приюти ме!

Ах, как ми омръзна все така да зъзна!“

Снежко в миг го зърна, мило го прегърна,

джобче си направи, скришно го постави

точно до сърцето – да се скрие клето.

Тихичко му каза: „Спинкай! Ще те пазя!

Пролет ще се върне, пак ще те прегърне!

Ще си пак щастливо, пак ще бъдеш живо!“

Тъй шептеше нежно, туй плашило снежно.

Сам-само остана в пустата поляна

и така застина в зимната картина.

Мина Вълчо – рече:

„Ха! Какво човече!“

Лакомо го гризна, ала сняг си близна!

Ритна ядно Снежко. После дойде Ежко

и за топли съчки, взе ръцете – пръчки.

Лиса също мина: „Я! Тиган си има!“

Взе го Лиска бърже яйчица да пържи.

После – скок, и Зайко прихна: „Леле, майко,

и за мене има радост в тази зима!“

Снежко той потупа: „Ех, че ми се хрупа

твоя нос чудесен толкова е пресен!“

Снежко все мълчеше, въгленче блестеше,

плуваха сълзички в черните очички.

Но не се предаде, зрънцето не даде...

.....

Мина месец, два ли, пролетта запали

песен из гората. Вдигна се тревата.

Снежко се потеше, бавно се топеше.

Слънчо му препече бялото елече,

взе да се смалява, взе да посивява,

в локвичка потече, тихичко изрече:

„Събуди се, Зрънчо! Ставай, малък Сънчо!

Ставай, да пораснеш, силен да израснеш...

Мина време – ето, някъде в полето,

там, де Снежко беше, златен цвят растеше.

ГАТАНКИ

Имам дървена глава.

Имам шапка от кора.

Малък съм, но съм сърцат.

Бродя аз от град на град.

С Котарака и Лисан,

без петак съм и обран!

Но си имам аз Щурче!

То ми даде и сърце!

Я, кажете в този час, кой съм?

Кой съм? Кой съм аз?...

(ПИНОКИО)

По носа ми – сто лунички.

Плитките – крилица на птичка.

Тука – кръпка, там – жълтичка...

тъй живея си самичка!

Силата ми е голяма!

Щом реша, и слон ще хвана!

Но не искам в моята вила слон!

И кон ми стига!

Зная, всички ме обичат, тайно с мене си приличат...

Я да видим, кой те щипи?

Аз съм: веселата П.....!

(ПИПИ ДЪЛГОТО ЧОРАПЧЕ)

ДОНКА КОЛЕВА

НА ДВОРА

Чичо Лазар е на двора – гледа Петльо на стобора,

колко горд, изпъчен, строг, глас извива. Долу – Дог,

в кучешката си колиба гризва си глава от риба.

Шест кокошки помъдрели ровят изрезки от зеле.

С гордата осанка съска приближаващата Гъска.

Агънцето блее в дама, а Телето хрупа слама.

Конят цвили и се хили на едно гащато Пиле.

До петела, край стобора, чичо Лазар е на двора –

нещо с мислите се бори, под мустаката си мърмори:

„Ако имат чер кахър, всекидневно: хър-мър,

дали животните на двора няма да се чувстват хора?“

**ВАЛЕНТИНА
ЛОЗОВА**

ЕДНО ТАРАЛЕЖЧЕ СЪРДИТО

Едно таралежче сърдито,
днес си подостри бодлите
и скри зад кълпчинка шума
мисъл и поглед, и дума.

Във топчица жива, бодлива
в болка обида прелива.
Ех, ще се справи, обаче
има характер на раче.

И не се чудя и мая –
знам, не ще да изтрае
сам-само, там под листата
без да погледне гората.

Ей, таралежче сърдито,
хич не ми пречат бодлите.
Силно те гушвам във мене –
грейват очички засмени.

**ДИМИТЪР
ЕФРЕМОВ**

ЕЖКО БЕЖКО И КУМЧО ВЪЛЧО

Скрит от погледите хорски
по пътечки тайни, горски,
Кумчо Вълчо бродел гладен –
страшен, зъл и безпощаден.

Мислел зайчето да схруска,
щом го зърне, за закуска,
а не щеш ли срещнал Ежко –
Ежко Бежко Таралежко.

Спуснал се да го налага
с ярост вълча, дива, сяпа.
Но набоцкан от бодлите,
с рев пробудил той горите.

Подвил опашка, прегърбучен,
Вълчо тръгнал си поучен:
за да няма олелия –
край на всяка лакомия.

НЕЩАСТНАТА БАБА МЕЦА

Цял ден търси баба Меца
на пчеличките медаца.
Най-подир разбра къде е,
но едва ли ще успее

да похапне мед, защото –
е в хралупа на дървото.
Дупката е много тясна
и Мецана е нещастна,

че не може тя със лапа
да го стигне и излапа.

Знаят умните пчелички
мечешките й привички.

Нека да хаби тя сили –
те меда добре са скрили.

**ЖАСМИНА
ПАНАЙОТОВА**

Жасмина
Панайотова е родена
и израснала в гр.
Варна. Завършила е
„Социална педагогика“
в ШУ „Епископ Константин
Преславски“ и
„Здравен мениджмънт и
медико-социални
дейности“ в МУ „Проф.
д-р Параскев Стоянов“ –
Варна. Обича поезията,
фотографията, разходките
сред природата и
пътешествията.

УТРО

Щом разпукна се зората,
слънчев лъч едва-едва
се прокрадна във гората.
Щипна Зайчо по носа,
залюля се със листата,
превъртя се през глава
и в горичката поздрав
с поклон деня.
После пъргаво се хвана
в снопче с другите лъчи.
Грейна цялата поляна!
Птича песен се изви.
Малка синя пеперуда
със ефирен силует
завъртя се до полуда
във изящен пирует.
Тъй пробужда се гората
всяка сутрин призори
и се раждат чудесата
във вълшебните игри!

НЕПОДГОТВЕНОТО МРАВЧЕ

„Ех, че силно заваля –
мисли мравчица една, –
а мравунякът – далече,
че си нямам и елече,
трябва нейде да скрия
от дъждовната стихия.“
Малка гъбка с бяла шапка
рече на горката мравка:
„Скрита съм под чудна бука,
я ела при мене тука –
мойта шапка ще те пази,
от дъжда ще те опази.“
Ето, вече преваля
и в дъждовната гора
слънцето се пак усмихна,
песента дъждовна стихна
и подадох се всички,
песен пак запяха птички.
А пък мравката мъничка
към мравуняка самичка
тръгна си, ала преди това
каза: „Много ти благодаря!
За подслона и за добрината –
ще разкажа на гората.“

БОДЛИВКО

На една полянка сгушено,
в сянката на пънче гнило,

малко Ежче омърлушено
на кълбенце се е свилю.
Ех, Бодливкото тъжи,
че живее без приятел...
С него никои не дружи,
за приятел е мечтател!
Чу го малко буболече –
леко бръмбарче крилато,
с черно лъскаво елече
и сърце от чисто злато.
„Ти самотен ли си, Ежко,
затова ли горко плачеш?
От бодливата ти дрешка
всички тука ли се плашат?
Аз не се страхувам никак
от бодличките мънички
и за теб ще извоювам
скоро обичта на всички!
Заедно ще им покажем
как бодливият ти щит
всъщност само охранява
добродушко, в тебе скрит!“
10.VIII.2023 г.

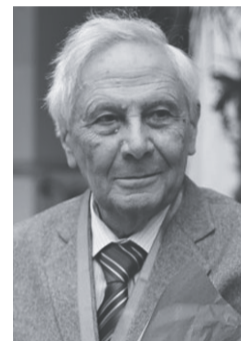
МЕЧТАТЕЛ

От съседната гора
днес пристигна новина,
придружена с указание
за пролетното състезание.
Лея Сойка информира
как ще протече турнира
и разказа за терена,
който цели десет дена
е обект на подготовка
и белязан с маркировка.
Датата е обявена!
Даже се подготвя сцена
за концерт подир финалите,
с връчването на медалите.
Хукна Мечо да тренира!
Милият! И той в турнира
иска да се състезава,
но от глад му прималява.
Цяла зима той е спал,
а мечтае за медал!
Пробва да качи баира,
ала изкушен се спира:
бяла гъбка, сладък корен...
Мечо, изпотен и морен,
спря под крушата на сянка

Христина Василева – 13 години

и потъна в сладка дрямка.
Вълчо старта даде с вой,
но без нашия герой!
Тъй турнирът си отмина.
Наградиха други трима.
От баира, онемял,
слезе Мечо без медал!
Гледа той виновно всички
със разплакани очички,
че неволно е проспал
и начало, и финал!
Две пчелички зажузаха,
до главата му се спряха:
„Хей, меченце, стига страда,
че остана без награда,
ти за нас си първенец,
ще ти подарим медец!
Да похапнеш със наслада,
за труда ни е награда!“
16.V.2023 г.

**МАСИС
ХАДЖОЛЯН**

СЪДЪТ НА ЖИВОТНИТЕ

Вълчо влезе в кошара
и се хвърли над овчаря.
Настъпи ужас, блейки овчи
в следващите дни и ноци.

Събра се горската гълчава
вълкът веч на съд да дава.
Много злини бе събрал
и хубав плод той бе обрал.

Лъвчо стана съдията,
а прокурор е козата.
Всеки бдеше мълчаливо,
за решение справедливо.

Вълчо проби тишината
и призна си сам вината.
Съдът строго го засече
и присъдата прочете:

Той беше отстранен
от горския красив терен.
Ще живее сам самичък
догдето стане по-добричък.

**ДОНКА КОЛЕВА
МОЛБА**

Има в магазина
чудна пелерина –
нека да отидем,
мамо, да я видим!

Имаш ли парички?
Да завидят всички!
Най-вече – тая Мина
от детската градина.

Натруфена от лани
с дрешки най-отбрани,
с разни финтифлюшки –
отнема моите дружки.

Ех, че си добричка,
мамо, мила мамо!
Утре мене всички
ще оглеждат само!

**ВАНИЛИН
ГАВРАИЛОВ**

**ЗАЙЧЕ
ПЪРВОКЛАСНИК**

Чухте ли, че малко зайче
спи във близката дъбрава?
Денем, свито на кравайче,
даже и с уши не шава.

Ала, щом настане вечер,
тръгват Вълчо и Лисана...
Зайчето е будно вече
и не могат да го хванат.

Припва мигом из гората
с бързоходните крачета
и изчезва като вятър,
щом достигне до полето.

И затрепкат ли звездици,
все за Зайко ми разказват...
Аз от вълци и лисици
във съня си го предпазвам.

Бягай, малко зайче сиво –
право в детската градина,
за да станеш с мен и Иво
първокласник догодина!

**ДОРА
ЕФТИМОВА**

ПЪРВОКЛАСНИЧКА

От днес съм вече ученичка –
ученичка в първи клас.
От радост сърцето ми литва
и запявам с весел глас!

Вижте вий, дървета и цветя,
колко пораснала съм аз!
Куклите си мили ще сменя
със учебници за първи клас!

В час ще бъда най-прилежна,
с внимание урока ще следя.
Знам, за всички съм надежда
и няма да ги посрамя!

ЛЯТОТО

Виждаш ли лятото, вече дойде,
от небето синьо се спуска.
Позлати нивята и с боси нозе
към морето бясно препуска.

И там, в хладните морски води,
с децата на воля се плиска.
Ще цъкват старите и те дори
деца да бъдат, ще поискат.

Да трепкат слънчеви зайчета,
да ближат вкусен сладолед.
И татковци, и майчета
да стопят грижи като лед.

**СВЕТЛА
ВЕЛЕВА**

Из „Веселушки“ (Варна, 2020).

МЪРЗЕЛАНЧО

На шестици се надява,
а не знае пет по пет,
и раздори само всява –
кавгаджия е заклет.
Няма точка, запетая,
няма никакво тире –
правописа хич не знае –
ех, че шураво дете.
Уж е ученик редовен
(засега е в трети клас),
мисли си, че е способен
да пребори всички нас.
Кой ще му повярва после,
че добър е ученик,
щом учебник не докосва
и хитрува всеки миг?!

СЛАДОЛЕД

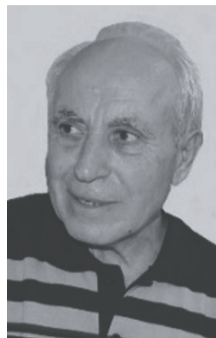
Сладолед на клечка искам
и паричка в шепя стискам.
Малък съм и сам не мога
магазина да обходя.
Страшно няма, тук е мама,
ще потърсим ние двама.
Със ванилия и шоколад
той е толкова богат.
Ето го, открих го там,
вече съм готов да ям.
Във фуния го обичам,
сам да хапна предпочитам –
и си близвам със наслада
сладоледа за награда.

ПАЯЧЕТО МАЙСТОР

Паячето сред листата
мрежичка плете богата.
Със сребрилата си прежда
формичките му подрежда.
А дъждът вали, не спира,
с водни капчици бродира.
Мрежата, дъжда поела,
заприличва на дантела.
Паячето се навежда,
любопитно я поглежда
и извиква с силен глас;
- Майсторът съм само аз!

ИВАН ЕДРЕВ

За децата Иван Едрев пише
„Слон в камион“ и приказките
под наслов „Косьо и вълшеб-
никът Хам“ (Варна: „Славена“,
2018).

**СТРОЙТЕ СЕ
В РЕДИЧКА,
БУКВИЧКИ**

Ани е на пет години, а
кака ѝ Боряна – на седем, и е
първокласничка. Ани гледа
кака си как подрежда в редичка
буквичките и много иска да
разбира как го прави.

– Како, научи ме и аз да мога
да подреждам буквичките. Ако
ги изкомандвам като войници:
„Буквички, стройте се в редица!“
– дали ще ме послушат? – пита
Ани.

– Първо трябва да ги
познаваш, после да ги подреждаш
– отвръща Боряна и се навежда
над буквара.

– Аз познавам моята
буквичка А, която мама ми
избродира на престилката.
Какво повече ми трябва? –
продължаваше да пита Ани.

– Това не е достатъчно,
трябва да познаваш всички
буквички, за да можеш да ги
подреждаш – не отстъпваше
Боряна.

Ани се замисли за миг и
продължи с въпросите:

– А твоята буквичка коя е?

– Моята е Б, тя се нарежда
веднага след твоята.

– Как така след моята? Уж
си по-голяма, а твоята буквичка
стои след моята?! – учуди се
Ани.

– Твоята буквичка А ще
те нарежда винаги първа в
клас, когато станеш ученичка –
опитваше се да ѝ обясни Боряна,
– защото се казваш Ани.

Ани отново се замисли,
после зададе нов въпрос:

– Ами Янислав от градината
къде ще се нареди?

– Янислав ще бъде последен
в списъка, защото буквата му е
последна...

– Пада му се на Янислав! –
доволна вече каза Ани. – Нека
да е последен, защото ми дърпа
плитката.

**ПОЗДРАВ ОТ КОСЬО
ОТ ВАРНА**

Един ден в края на лятото под
стряхата с лястовичето гнездо
настъпи оживление. Лястовицата
Черната стрела цвърчеше и
обясняваше възбудено нещо на
двете си лястовичета.

– Какво става? – запита Косьо.

– Давам им последни уроци
за предстоящото пътуване –
отговори Черната стрела. – Утре
отлитаме. Ще се видим с теб
отново на пролет.

– А къде ще зимувате?

– В топлите страни, както
винаги. Нашият живот протича на
две места. И в дълги пътувания,
които продължават по няколко
дни. Понякога имаме късмет,
можем да кацнем на някой кораб
в морето, да си починем и пак да
продължим. Но друг път капваме
от умора – сподели Черната
стрела.

– А какво има в топлите
страни? – продължаваше с
въпросите Косьо.

– Има пясъци, една много
голяма река, която се казва Нил,
има и пирамиди на фараони...

– А какво е фараони?

– Това са царе, които са се
считали за богове. Живели са
преди хиляди години. Именно
за тях са построени големите
пирамиди, защото там са
погребани фараоните.

– А в топлите страни има ли
деца?

– Деца има навсякъде по света
– отговори Черната стрела.

– Мога ли да те помоля нещо?
Да ти дам едно писъмце, което
да занесеш на децата в южните
страни – каза Косьо.

– Може – каза Черната стрела,
– бди сигурен, че твоего писъмце
ще стигне, където трябва.

И Косьо написа няколко
думички на листче, което
прикрепи с пръстенче към крачето
на Черната стрела. На листчето
пишеше: „Поздрав. Косьо от
Варна.“

**КОСЬО ПАЗИ
ЧЕРЕШИТЕ**

Днес Косьо изпълнява
специална задача. На тръгване
за работа баща му му заръча:
„Вземи си книжката и върви
под черешата. Хем ще си учиш
урока, хем ще пазиш черешите от
косарите...“

Косьо така и направи. Първо
яде череша до насита, след това
легна по гръб и зачете книжката.
Така се унесе, че по едно време
заспа... И докато спеше, на
дървото косарите кълвяха на
поразия, събаряха плодове,
които падаха върху Косьо, но той
продължаваше да спи...

Стреснаха го гърмежи.
Съседът дядо Спирос стреляше
с халосни патрони по косарите
в съседния двор, където
също имаше череша. Дядо
Спирос изпълняваше ролята на

въоръжена охрана. „Ах, тези
разбойници – викаше той, докато
гърмеше, – една череша няма да
оставят!“

Вечерта Косьо получи
благодарност от баща си за това,
че е опазил черешите. А Косьо си
каза наум: „Не на мен, а на дядо
Спирос трябва да благодаряш,
татко.“

**ЧИЧО ДАЧО
(ЗДРАВКО
ИВАНОВ)**

Из „Бабо, прочети ни. Стихове“
(Варна: Изд. „График“, 2017, с.
1–38. ISBN 978-619-7334-22-7).

БАБИНА ОБИЧ

На диванчето удобно
най-обичам да поседна.
Аз момченце съм способно,
в книжчицата ще погледна.

Шарени картинки има –
възхищавам им се аз.
И за лято, и за зима
приказки чета на глас.

Баба много ми се радва,
плетчица плете до мен,
не издържа и ме грабва –
сто целувки са по мен!

**ДО ТЕБ СЪМ,
БАБО**

Милата ми баба –
тя опече хляба.
Беше ранобудна,
питчицата – чудна.

Госбица ми сготви
и сладкиш приготви,
песен ме научи,
да плета – обучи.

Затова копнея
все да съм със нея.
Знам, ще се налага
да ѝ се помага.

Учението не е цял – да го изпиеш,
че да станеш учен.
Учен – до прага, а умен – до века.
СЛАВЕЙКОВ, Петко Р.
Български притчи или пословици
и характерни думи. София, 2003.

**СТАНКА
БОНЕВА**

ПРИКАЗКА ЗА ХВЪРЧИЛКО

Разказът е отличен с трета награда в раздел „Проза“ на националния конкурс „Състояние на полет 2016“, Сопот.

Кърпичка-хвърчилко. Така се наричаше играта, която Кристианчето научи от баба си Кръстинка. Но нямаше с кого да я играе. Повика тоя-оня, всички бяха залепени за компютрите и не искаха да си губят времето с бавни, скучни, демодирани игри. Само Мони се смели и каза:

– Давай линк и да я мятаме!
Кристианчето нямаше линк.

Моника Георгиева – 13 години

Нямаше и компютър, защото татко не можеше да ѝ купи. Той през повечето време беше безработен, а апартаментът им беше ипотекиран.

Веднъж тя попита баба Кръстинка какво значи „ипотекиран“, но баба отговори, че не ѝ трябва да знае. Тогава попита студентката от другия вход, защото тя единствена отговаряше сериозно на въпросите ѝ. Кака Светли каза:

– Това е все едно да си играеш с кукли, които не са твои. Купени са за теб, стоят в твоята стая, но не са твои. Не съвсем.

Кристианчето пак не разбра

много, обаче ѝ стана мъчно.

А сега пък Мони загуби интерес към играта, нали не се играе на компютъра. Момиченцето реши да поиграе само. Само че въщи всички кърпички бяха книжни, а баба ѝ каза, че се играе с кърпичка от плат. Нищо, и така може да стане. Кристи извади една кърпичка, скъса мушкатено цветче, зави го вътре, върза кърпичката на възел и я пусна през терасата. Не, не летеше добре. Извади други кърпички от пакетчето, започна да ги разтваря и пуска една след друга. Стори ѝ се, че една от тях се справи успешно с летенето. Но кърпичките свършиха. Тогава се звънна на вратата. Баба Кръстинка отвори. Беше Домоуправителят. Така го наричаха – май малко хора знаеха истинското му име. Щом го видя, Кристианчето се скри зад гърба на баба си. Не го харесваше, той обичаше да крещи. И сега се развика:

– Не Ви ли е срам, госпожо! Стойте си въщи, по цял ден гледате сериали, а не си възпитавате внучката. Напуска сума ти и бо-

рачките си. Беше я страх да им се радва. Ами ако са ипотекирани? Я по-добре да се отърве от тях, че да не ги мисли. Ще ги изхвърли, те поне не са боклуци. Дотъри големия стол до прозореца...

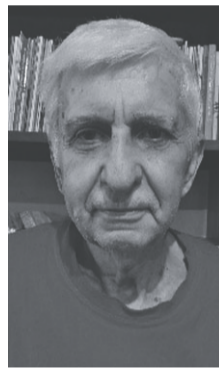
Една след друга навън полетяха играчки. Всъщност никой не летеше добре. Остана Зайо. Той имаше някакъв шанс за красив полет, защото ушите му бяха дълги, приличаха на криле и бяха по-големи от тялото му. Зайо си нямаше име, Кристианчето все не намираше подходящо, а сега изведнъж се сети:

– Кръщавам те Хвѐчилко! – зарадва се на хрумването си тя и го метна с всичка сила през прозореца.

Хвѐчилко се закачи на кестеновите клони. Ушите му се полюшнаха – сякаш ще полети. Към небето. При мама.

**ТУРХАН
РАСИЕВ**

Из „Кратки турски народни приказки. Преразказани от Турхан Расиев“ (Варна: Изд. „Славена“, 2012, с. 1–64. ISBN 978-954-579-953-2).

УМНОТО МАГАРЕ

Един от старите паши веднъж минавал пред зеленчукова градина. Видял на врата на магарето, което въртяло колелото на долапа (кладенеца за напояване), че имало камбанка. Попитал градинаря – за какво му служи тази камбанка. И градинарят обяснил:

– Когато магарето се движи, чува се гласът на камбанката. А когато не чувам гласа на камбанката, разбирам, че магарето е спряло, и отивам да го подкарам отново.

След кратък размисъл пашата попитал:

– Ами, ако магарето стои на едно място и си върти главата наляво и надясно. Така няма ли да те измами?

– Абе, господине, къде има магаре, умно като Вас? – попитал градинарят.

КОЙ УРОК НАЙ- ДОБРЕ ЗНАЕ

Един падишах поверил възпитанието на сина си на гувернантка в двореца. Веднъж се позаинтересувал от обучението на малкия принц и попитал:

– Синът ми кой урок най-добре усвоява?

Възпитателят, без да се колебае, отговорил:

– Урока по язденето!

Падишахът попитал каква е причината и възпитателят обяснил:

– Ваше Величество, когато Вашият многоуважаван син не знае другите си уроци, учителите

му не смеят да му направят забележка и си мълчат. Не му посочват грешките в лицето. Обаче, когато прави някаква грешка при язденето, конят веднага го хвърля на земята.

ЩЪРКЕЛЪТ И ЩЪР- КЕЛЧЕТАТА

Щъркелът взел взел между краката си едно от щъркелчетата и отлетял. Когато стигнали над Дунава, щъркелът казал на малкото си:

– Погледни добре. Виждаш ли водата под нас?

– Да, виждам! – отговорило щъркелчето.

– Добре, сега ми кажи истината. Ако не кажеш, ще те хвърля в реката!

– Обещавам да кажа истината...

– Когато пораснеш, ще ме гледаш ли, или няма да ме гледаш?

– Щъркелчето първо погледнало водата, после в очите на майка си, и рекло:

– Ще те гледам!

– Не казваш истината – казал щъркелът и пуснал малкото си в Дунава.

Върнал се в гнездото си и взел втората си рожба. Отново долетял над Дунава. И на другото щъркелче задал същия въпрос.

Щъркелчето помислило малко и отговорило:

– За гледане – ще те гледам, обаче и аз ще имам малки рожби. Трябва за тях да се грижа и не знам колко време ще ми остане за тебе...

Щъркелът останал доволен от този отговор и заявил:

– Истината каза! И затова ще те върна в гнездото...

МОЯТА СЕСТРИЧКА

Имам си сестричка,
много е добричка.
Но понякога обаче
от нищо ще заплаче.

Срам ме е да кажа,
днес на връщане от плажа
взе назад да се обръща
и едри сълзи да преглъща.

Крещеше до небето:
„Искам си морето!“

СЪОБЩЕНИЕ ПО РАДИОТО НА ПЛАЖА

Изгубено е момченце

на четири години,
със зачервено носленце
и почерняла гърбина.

Въщи не хапва от млина,
а в детската градина
млякото си не изпива,
с другарчетата си се сбива.

Птичките с камък мери.
С една дума: лошо се държи.
Който го намери –
да си го задържи.
Дядо Тури

ГАТАНКИ

То е кротко момиче,
има крехка, но стройна снага,
но може да пробие снега.
Казва се...
(КОКИЧЕ)

Като види каца, пълна с мед,
тя веднага каца, не чака ред.
(МУХАТА)

Има мигли и с две очи е.
И безброй много игли,
но нищо не може да шие,
иглите му са без уши.
(ЕЖКО БЕЖКО)

Няма си то като художник
боички и триножник.
Когато е светло, рисува,
а пък на тъмно пасува.
(ОГЛЕДАЛОТО)

ЕПИГРАМИ ЗА ДЕЦАТА

Детска радост
Ще бъде първолаче
през идната година –
ще се отърве, значи,
от детската градина.

Съжаление
На баба горкото дете
детски книжки чете.

Приключение
Падна в реката
на Веско шапката.
Изкараха я децата
заедно с жабката.

Прекъснатата разходка
Веднъж мишка и котка
тръгнаха на разходка.
Обаче котката огледна
и разходката спряла.

Хрема
Запушва го с памук,
на котлон го пече...
Лошо носле, напук
не иска да спре.
Горкото ми братче
не иска да разбере:
ако му сложим кранче,
нослето му ще спре...

Песничка
„Хей, ръчички, хей ги две!“
Коя сурвака най-добре?
Дясната здраво сурвака.
Лявата подаръци чака.

Наследник
Внук е той на юнашко племе.
В час юнашки дреме.

Нали знаете какво представлява първото детско колело? Ама не онова, което има отзад дръжка, с която мама или тати ти дават „тон“ и посока в живота, а педалите му се въртят, колкото да ти правят вятър на ходилата. Малките крачета няма как да достигнат тези педали, а какво остава да ги въртят обущенцата, чиито подметки не знаят какво е кал още. Имах предвид колелото, на което сядаш сам и за първи път усещаш вятъра в косите, след като си бутнал с крак.

Онова, на което ден след ден, търпеливо или понякога не, се учиш как да не кривиш кормилото в посоката, в която се загледа погледът, а крачетата все по-бързо хващат ритъма, избутват с всички сила и летиш... летиш към непознати хоризонти – сам и волен. Не дай боже, да хванеш по нанадолнище. Мама не може да те стигне и рискуваш обелено коляно след това. Е, какво от това! Важното е, че си усетил вятър в косите и порив в душата. Пък може и след падането сълзите да се изтрият я с някой шоколад, я с нова играчка. Все печелиш... Може би чувството е подобно на това, което носят първите самостоятелни крачки, но никога не може да го сравни, защото, докато прождаш, май е невъзможно да запомниш емоцията. Е, бебешка работа... Виж, първото ти истинско колело, без или със педали, се появява във вече съвсем съзнателния ти живот. За него ще си поговорим сега...

*

Седях си един мъглив ден на пейка в градинката до Медицинския [1] и чаках да mine времето до срещата ми. Подранила бях, както винаги. Погледът ми прескачаше от пейка на пейка. Две приятелки, седнали да изпуснат по цигара, бърбеха шумно. От другата страна мъж в работен гащеризон хапваше апетитно дюнер. В края на площадката, на последната пейка, беше приседнала да почине възрастна жена. До нея – торбичка с покупки, в ръката ѝ – дървен бастун, а погледът ѝ – забит в земята. Сякаш усети, че я наблюдавам, и вдигна уморено сърдити очи. Смутих се и преместих вниманието си към входа на градинката. Май всички погледи на присъстващите ме последваха, привлечени от невъобразимия шум на стрелналите се по плочките две детски колела. Едното розово, другото синьо. Малки колела без педали. Върху седалките им гордо се пъчеха вече обиграните им шофьори – момиченце с розово яке и пухкава розова шапка, изпод която се подаваха две тънки плитки с розови ластичета, и момченце с дънки, синьо палтенце и шарена шапка с голям пискюл отгоре. Зад децата вървяха майките им, говореха си тихо и не изпускаха от поглед децата. А те летиаха напред, стигнаха средата на

САМО МИР ДА ИМА...

ДАНИЕЛА ПАСКОВА

градинката, направиха чевръсто остър завой и крачетата им бързо дадоха нов тласък на возилата в обратна посока. Момичето напред, а след него момчето. Видях лицето на малчугана. Едно такова напрегнато и решително.

„Ха, все тя ме преварва! Сега ще ѝ покажа...“ – сякаш му прочетох мислите, а розовата принцеса току се извърщаше, за да види дали кавалерът ѝ я следва неотлъчно, а леката хитра усмивка на лицето ѝ не успяваше да скрие задоволството: „Слабак, никога не можеш да ме стигнеш. Хайде, дай! Аз винаги ще съм по-бърза!“

Знаете как си говорят децата в тази малка възраст. Разбират се само с поглед или звук от някоя гласна, изговорена многократно и със сила, която телцето поема и предава на цялата Вселена, подсилвайки важността ѝ с мимики, жестове и стиснати юмручета. А по-точно: „Бъ!“ „Ааа!“ „Ммм!“ съпроводени със сърдита муцунка. Тук-там речта на малчуганите се изпъстря с кратки две- или трибуквени думи от рода на: „Дай!“ „Не!“ „На!“

Усмивнах се. Присвих едното си око и внимателно започнах да преценявам проблема. Синьото колело беше малко по-малко на височина от розовото. След като двете деца слязоха от колелата, видях, че и собственикът му беше по-нисичък. Логично! Момичето едва ли му беше кака, но превъзходството от няколко сантиметра ѝ даваше предимство не само в ръста, но и в карането на колелото. Все пак крачетата ѝ бяха по-дълги. Отново се усмивнах на умното си прозрение и на така лесното решение на проблема на двете деца. Точно тогава обаче самодоволната принцеса реши, че трябва да унижи до краен предел кавалера си. Насочи се поривисто към него, избута го грубо, седна на неговото колело и отпраши. Веднага се чу писък. Едната от майките се спусна и зашепна нещо в ухото на малчугана, който след кратко увещание се запъти примирено към розовото колело и го прекрачи. Крачетата му едва стигаха до земята, но усетил прилив на енергия и ярост, той протегна максимално пръстчетата и се отблъсна с всички сили напред. Розовото колело полетя. Момчето избутваше силно с

двете крачета едновременно, изпънати в колелете и така придаваше невероятна скорост на въртящите се колела. За отрицателно време настигна нахалната красавица, задмина я и се разсмя неудържимо. Разсмях се и аз. Не можах да се сдържа. Малката шушумига в розово беше жалка гледка. Колелото ѝ идваше ниско. С подобно на патешко ходене, енергично и с много сила тя се опитваше да настигне летящия напред малчуган. Само след няколко минути на безуспешни опити се отказа, блъсна бавното синьо возило на земята и се затича към своето – розовото. „Дай си ми моето колело! Мое е...!“ – се четеше в сърдития ѝ поглед. След няколко секунди викове и крясъци, всеки беше поставен от строгите майки на седалката на своето колело и ако това беше приказка, всичко би завършило с мир и разбирателство. Да, ама не! Веднъж пробвал летежа на свободата да си първи и да си победител, момчето вече не искаше да седне на второто място. Играта приключи. Той се сърдеше. Е, тук се намеси мама и залъга детето с дрън-дрън нещо интересно там, но аз си останах замислена и след скриването на интересната компания зад гъбля.

Тръгнах си, а на мен ми стана тъжно. Ето колко отрано започва борбата в живота. Момичетата са капризни. Веднъж искат едно, друг път друго. Менят си желанията и искат да опитат от всичко. Накрая винаги получават най-доброто, а след тях момчетата тичат и се мусят наум и току се е появил... Кой мислите? Ами пак някой като мама, за да ги залъже с редовните приказки: „Ти си силен мъж. Трябва да отстъпиш. Нека тя да не се сърди. Нека се усмихва. Виж я колко е красива, като се усмихва! Разбирателството е по-важно от един каприз! Така и на теб ще ти е по-добре, вярвай ми.“

Погледнах си часовника, станах и тръгнах. С мен се изправи и възрастната жена, която беше станала свидетел на цялата случка. Беше видяла и децата, и моята реакция. Усмивна ми се сконфузено и промълви, докато се разминавахме:

– Отстъпваш в живота. Така е. Само мир да има...

Е, не бях съгласна! Надявам се тези малчугани също да не са, когато пораснат...

[1] Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна, б.р.

БОРИСЛАВ АРНАУДОВ И НЕГОВАТА ДЕКАЛОГИЯ

„Дядо капитан и малкото моряче“

От с. 1.

„Дядо капитан и малкото моряче“ е поредица, насочена към формирането на обич към морето, към създаването на една дълбоко осмислена връзка с него, която продължава цял живот.

Цел на декалогията е също и пробуждането у децата на интерес към водните и морски спортове, както и към опазването на морето, бреговете и плажовете чисти. Това е едно възпитание,

има създадени галерии от рисунки по контурите от книжките, породени от занятия със състезателен или образователен характер.

Книжките са подарък от техния създател и фондация „Старият капитан разказва“ за децата, детските градини и училищата във Варна – морската столица на нашата Родина.

Те са качени в електронен вариант във Фейсбук, в специално създадена за целта детска литера-

което обикновено започва от много ранна възраст и постепенно се превръща в необходим и полезен навик на опазване на околната среда и разделното събиране на отпадъците с цел тяхното рециклиране.

Уникални по своята тематика и възпитателна насоченост, тези десет общообразователни книжки запълват една празна ниша в книжния пазар от морска литература – така необходима за всички нас, които обитаваме майката Земя. Защото над 70% от Земята са главно огромни водни площи, съставляващи моретата и океаните.

Една необятна морска шир – превърнала се в магистрала за връзка между различни континенти, държави и хора...

Към всяка от книжките има приложения над 200 контура за оцветяване, които поддържат интереса на децата към морската тематика.

Всеки (пра)родител, учител или възпитател може да избере съгласно конкретните възможности на детето подходящ контур, който да отпечата и с който да го зарадва. Картинките за оцветяване са подходящи за възраст от пет до десет години и събуждат необходимия интерес към морето и неговите обитатели.

Декалогията се ползва със завиден интерес в детски градини и училища и навсякъде Старият капитан (Борислав Арнаудов) беше посрещнат с възторг от децата. В някои от учебните заведения вече

турна страница, наречена „Дядо капитан и малкото моряче“, е изписано на кирилица.

Така десетте книжки са свободни и лесни за достъп, ползване, принтиране и като средство в един дълъг възпитателен процес на децата в обич към морето.

Попътен вятър на малките моряци в неговия чуден свят!...

ВЕНЦИСЛАВ БОЙЧЕВ

ПРОЧЕТЕТЕ С ВНУЧЕТАТА ДЕТСКИ ПОЕТ

На горската пътечка, възседнал буболечка, със срички – само в рима, сражава се за трима.

НЕВЕРОЯТНА ИСТОРИЯ Жираф, наклепан от комшия, затынал, за беда – до шия.

НОВОИЗЛЮПЕН Нито риба, нито рак, а с акулите ортак.

ДЕЦАТА Внимавайте в картинката, неговите родители! Това са вашите ръководители.

КАПКАТА - Напомням ви, че съм богоизбрана – от мен прелива океана.

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ:

Д-р Ваня Колева – главен редактор

Станка Бонева, Валентин Димитров, Петър Стойков, Турхан Расиев

Ръкописи не се рецензират и не се връщат.

Вестник КИЛ („Култура, Изкуство, Литература“)

с благодарност приема дарения. Банковата ни сметка е: BG64UNCR96601009650800 – UNCRBGSF – „Уникредит Булбанк“.

Издавателство МС ООД, Печат: Разград, „Полиграф“ ООД

КИЛ

месечно издание

Култура, Изкуство, Литература

ISSN 1310-120X

Адрес на редакцията: 9000 Варна, ул. „Крали Марко“ 11, e-mail: kil2009@abv.bg, sdrujeniepisatelivarna.bg

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Фонд „Култура“ на Община Варна.

Вестникът се издава с подкрепата на дарители